

Nummer Toegang: C01

Prinsdom Orange

Koninklijke Verzamelingen, Den Haag (c) 2000

This finding aid is written in Dutch.

KONINKLIJKE
VERZAMELINGEN

INHOUDSOPGAVE

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	13
Prinsdom Orange.....	13
Inhoud en structuur van het archief.....	23
Bereik en inhoud.....	23
BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN.....	25
C01-A Verwerving, betwisting en vervreemding.....	25
C01-A-I Prinsdom Orange.....	25
C01-A-II Soevereiniteit van het prinsdom en aanspraken van derden.....	30
C01-A-III Domeingoederen buiten het prinsdom Orange.....	34
C01-A-IIIa Dauphiné.....	34
C01-A-IIIb Franche-Comté.....	37
C01-A-IIIba Algemeen.....	37
C01-A-IIIbb Orgelet en Saulnerie-de-Salins.....	39
C01-A-IIIbc Rougemont en Verre.....	40
C01-B Bestuur.....	42
C01-B-I Regelgeving.....	42
C01-B-II Bestuur van de gouverneur.....	42
C01-B-III Oorlog en bezetting.....	45
C01-B-IV Interne verhoudingen.....	49
C01-B-IVa Parlement van Orange.....	49
C01-B-IVb Stad Orange.....	49
C01-B-IVc Universiteit van Orange.....	52
C01-B-IVd Kerk.....	52
C01-C Beheer.....	54
C01-C-I Algemeen.....	54
C01-C-II Kasteel Orange.....	54
C01-C-III Tollen.....	55
C01-C-IV Domeingoederen in het prinsdom Orange.....	56
C01-C-IVa Courthézon.....	56
C01-C-IVb Gigondas.....	56
C01-C-IVc Jonquières.....	56
C01-C-V Domeingoederen buiten het prinsdom Orange.....	56
C01-C-Va Dauphiné.....	56
C01-C-Vb Franche-Comté.....	58
C01-D Stukken van Filibert van Chalon en René van Chalon, bewaard bij het archief van het prinsdom Orange.....	60
C01-D-I Filibert van Chalon, prins van Orange.....	60
C01-D-II René van Chalon, prins van Orange.....	60
C01-D-IIa Huwelijk en familie.....	61
C01-204 Stukken ter voorbereiding van het huwelijk van René van Chalon en Anna, hertogin van Lotharingen.....	61
C01-205 Procuratie van Antoine, hertog van Lotharingen, op zijn	

---

gedeputeerden om over een alliantie te onderhandelen tussen zijn dochter Anna en René van Chalon, prins van Orange.....	61
C01-D-IIb Functies en waardigheden.....	61
C01-D-IIc Bezittingen en nalatenschap.....	63
C01-E Zorg voor het archief.....	67
C01-F Documentatie.....	70

Beschrijving van het archief

Naam archiefblok:
Prinsdom Orange

Periode:
(1208) 1241-1719 (1973)

Archiefbloknummer:
C01

Omvang:
2,4 meter

Archiefbewaarplaats:
Koninklijk Huisarchief, Den Haag

Archiefvormers:
Prinsdom Orange

Aanwijzingen voor de gebruiker

AANVRAAGINSTRUCTIE

Voor de raadpleging van de archieven in het beheer van de Koninklijke Verzamelingen dient u toestemming te vragen. U kunt uw onderzoeksaanvraag schriftelijk indienen bij de Directeur van het Koninklijk Huisarchief. Gebruik hiervoor [dit formulier](#). Nadat aan u toestemming voor onderzoek is verleend kunt u een afspraak maken voor een bezoek aan het Koninklijk Huisarchief.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Koninklijke Verzamelingen, Den Haag, Archief: Prinsdom Orange, inventarisnummer C01...

VERKORT:

KV Archief: Prinsdom Orange, inv.nr. C01...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER ONTSTAAN EN OVERLEVERING VAN HET ARCHIEF

Vanwege de dreiging van een Franse bezetting werden de archieven van het prinsdom omstreeks 1520 uit Orange overgebracht, eerst naar Nozeroy in de Jura en later (na 1531) naar Saint-Anne in Franche-Comté. Een overzicht van de in Saint-Anne aanwezige rechtstitels uit het archief van het prinsdom Orange is terug te vinden in een inventaris uit 1549 (bijlage 3, inventaris B). Daarin wordt verwezen naar nummers uit twee oudere inventarissen, waarvan die uit de tweede in pakketten waren gebundeld, zeventien in totaal. De beschreven nummers maken beslaan een reeks die oploopt tot 294, waarbij de vroegste oorkonde dateert uit 1178 en de jongste uit 1531. Behalve originele oorkonden komt in de tweede inventaris ook een register voor met afschriften van stukken betreffende het bisdom Orange.

Een deel van dit materiaal is ten laatste in 1560 op last van Willem I van Nassau, prins van Oranje, ondergebracht in zijn kasteel te Breda 'dans un grand coffre dit d'Orange'. Daar werden ze onder beheer geplaatst van de Raad en de Rekenkamer (voorloper van de later Nassause Domeinraad), de facto de griffier. Na de inname van Breda door de Spanjaarden in 1581 werd een deel van de uit Orange afkomstige stukken in zakken overgebracht naar Den Haag. In 1591 maakte Jean César in opdracht van prins Maurits een inventaris van alle daar aanwezige stukken (bijlage 3, inventaris C).

De dertien in deze inventaris beschreven zakken zouden begin zeventiende eeuw zijn teruggekeerd naar Orange. In 1619 echter zou Caspar Vosbergen ze vandaar opnieuw hebben meegenomen naar Den Haag. In de lijst die hij opmaakte van alle uit Orange meegebrachte stukken, beschrijft hij in aanvulling op César nog een viertal andere zakken (R-U) met aanvullend materiaal (bijlage 3, inventaris D). Toch blijkt in 1619 ook een aantal stukken in Orange te zijn achtergebleven, dat zich tegenwoordig in de Archives départementales de Vaucluse in Avignon bevindt.

Een bericht uit 1637 maakt duidelijk dat Joseph de la Pise, chroniqueur van het prinsdom Orange, bij een bezoek aan Den Haag de nodige stukken miste. Naar verluidt bevonden zich toen diverse stukken elders in Den Haag alsmede in Delft en Middelburg. Elf jaar later maakte Jean Sauzin, griffier van het domeinkantoor in Orange, een nieuwe inventaris van de in Den Haag aanwezige stukken uit Orange (bijlage 3, inventaris F). De stukken zouden daar inmiddels in een speciale archiefkast zijn geborgen. Deze inventaris zou in de twintig jaar daarna nog worden aangevuld met beschrijvingen van jongere stukken. Na de Franse bezetting van 1673 echter stakte de aanwas van het Orange-archief bij de Domeinraad in Den Haag.

Na het overlijden van koning-stadhouder Willem III van Oranje-Nassau in 1702 kwam dit archief onder beheer van mr. Johan van Schuilenburch, secretaris van

de Nassause Domeinraad en in 1711 aangesteld als griffier van de Raad voor de geëxtraheerde goederen. Deze Raad was door de Staten-Generaal belast met de administratie van de bezittingen in de nalatenschap die de Domeinraad in 1711 aan het beheer van de andere goederen had onttrokken ten behoeve van de minderjarige zoon en erfgenaam van de in dat jaar voortijdig overleden Johan Willem Friso van Nassau, hangende het geschil met de koning van Pruisen over de verdeling van deze goederen. Pas nadat in 1732 een overeenkomst met Pruisen was getroffen, werden de beide administraties weer herenigd.

Onder Johan van Schuilenburch werd een deel van het archief opnieuw geïnteriseerd, waarbij van veel stukken goed leesbare afschriften werden gemaakt. Nadere analyse van een zestal toen opgestelde lijsten (bijlage 3, inventaris E) leert dat de daarin beschreven stukken zich nu bijna allemaal in het op het Koninklijk Huisarchief aanwezig Orange-archief bevinden. In totaal bedraagt dit meer dan de helft van alle in de onderhavige inventaris beschreven stukken. Na de opheffing van deze Raad in 1732 lijken deze van het Orange-archief bij de Domeinraad afgezonderde stukken niet meer met de andere daar aanwezige Orange-stukken te zijn samengevoegd.

In 1795 werden deze stukken als onderdeel van het archief van de Domeinraad door het nieuwe Bataafse landsbestuur inbeslaggenomen om drie jaar later onder beheer te worden gesteld van de agent van Financiën. Een inventaris opgemaakt in 1808, voordat het archief uit Den Haag naar het Ministerie van Financiën in Amsterdam zou worden overgebracht, laat zien dat de orde van het archief toen reeds ernstig verstoord was. Na 1822 kwam het archief onder beheer van het Amortisatiesyndicaat, dat delen van het archief, waaronder ook de stukken van het prinsdom Orange, vanaf 1826 overdroeg aan het Rijksarchief in Den Haag. In 1834 kwam het tot een verdeling van deze onderdelen tussen het Rijksarchief en het Koninklijk Huisarchief. Daarbij lijkt men dus op de begin achttiende eeuw aangebrachte scheiding te hebben voortgeborduurd. Het archief van het prinsdom zoals in deze inventaris beschreven, berust sindsdien bij het Koninklijk Huisarchief.

BEWERKING VAN HET ARCHIEF

Een eerste, handgeschreven inventaris van het archief kwam tot stand in 1881 of kort daarna. Deze beschrijft in 186 louter chronologisch geordende nummers het in 1834 overgedragen gedeelte, aangevuld met stukken van René van Chalon afkomstig uit de Dillenburgse archieven, en enkele stukken met documentatie uit 1814 en 1879 en 1881. Later werden nog enkele andere stukken aan het archief toegevoegd, voor het laatst in 1973, terwijl een aantal gedrukte publicaties uit de oorspronkelijke inventaris in 1953 werd overgebracht naar de bibliotheek. Van datzelfde jaar dateert ook de Franstalige bewerking van deze inventaris door Jacques de Font-Réaulx, directeur van de Archives départementales de Vaucluse in Avignon. Deze maakte een grondige analyse met name van alle akten in het archief, waarvan hij er een aantal in verband kon brengen met de oorkonden van het Huis Les Baux die Louis Barthélemy in 1882 in regestvorm had beschreven. Ook maakte hij studie van

de overlevering en de verspreiding van het archief van het prinsdom Orange. Zo identificeerde hij op basis van de eerder genoemde inventaris van 1591 een groot aantal stukken in de Orange-archieven bij het Koninklijk Huisarchief en het Algemeen Rijksarchief. Een jaar later publiceerde hij de belangrijkste inzichten van zijn studie in een artikel in het tijdschrift *Provence historique*. Daarin gaf hij ook een overzicht van de uitgave van de oudste oorkonden van het prinsdom Orange, uitgevaardigd door koning Koenraad III (1138-1152) en keizer Frederik I (1152-1190), waarvan ook vermeldingen in het onderhavige archief zijn terug te vinden – nuttig voorwerk voor de latere edities van deze oorkonden door Friedrich Hausmann (1969) en Heinrich Appelt (1975-1990) in de betreffende delen van de Diplomata-reeks van de *Monumenta Germaniae Historica*.

Behalve bij het Koninklijk Huisarchief en het Nationaal Archief in Den Haag worden ook in de Archives départementales de Vaucluse te Avignon belangrijke delen van de archieven van het prinsdom Orange bewaard. Van deze archieven verscheen in 2005 een nieuwe inventaris, samengesteld door Claude-France Hollard. Daarin beschrijft zij in de eerste plaats de in Avignon berustende (fragment)archieven: a. archivalia van de prinsen van Orange, 1204-1685 (1 m); b. archief van het prinsdom Orange, 1231-1731 (omvang niet vermeld); en c. twee stukken van de Raad van Oorlog van Orange, 1621-1671. In aanvulling daarop – en dat maakt haar inventaris veeleer tot onderzoeksgids heeft zij ook een veelheid van Orange-stukken in tal van elders aanwezige archieven en collecties beschreven, waaronder een selectie van de beschrijvingen uit de inventaris van de Orange-archieven in het Koninklijk Huisarchief, die zij hiertoe in het Frans vertaalde. Van de Orange-stukken in het archief van de Nassause Domeinraad nam zij helaas alleen de beschrijvingen op uit de in 1948 door mej. S.W.A. Drossaers vervaardigde inventaris maar niet die uit de in 1997 verschenen inventaris van het gedeelte van na 1580. Aan dit alles voegde zij een uitgebreide beschrijving van de context van deze archieven en een bibliografie toe, alsmede uitvoerige lijsten van alle prins en bestuurders van Orange, ook uit de vijftiende en eerste helft zestiende eeuw.

Tenslotte zij gewezen op een grote hoeveelheid archiefstukken van het Huis Chalon, die wordt bewaard in de Archives départementales du Doubs in Besançon. Deze stukken hebben in hoofdzaak betrekking op hun bezittingen in Franche-Comté, maar raken ook aan hun bestuur over het prinsdom Orange in de periode 1393-1544.

In de onderhavige inventaris zijn de stukken uit de oude inventaris opnieuw beschreven en gedateerd, waarbij veel nummers zijn gesplitst om meer recht te doen aan de inhoud van de stukken. Dit betreft met name een aantal omslagen en pakken uit de zestiende en zeventiende eeuw. Daarna zijn alle beschrijvingen opnieuw geordend. Om de onderzoeker een beter inzicht te verschaffen in de samenhang van de verschillende Orange-archieven, is daarbij gekozen voor het archiefschema zoals dat eerder is toegepast op de archieven van de Nassause Domeinraad. Voorts is een heldere scheiding aangebracht tussen de stukken van het prinsdom Orange en die welke betrekking hebben op de domeinen in Franche-Comté en de onder het domeinkantoor in Orange

ressorterende goederen in Dauphiné. Een afzonderlijke afdeling is ingericht voor de veelal later bij dit archief gevoegde stukken die zijn te rekenen tot de persoonlijke archieven van René van Chalon en zijn oom Filibert van Chalon. Na deze bewerking heeft het archief een omvang van 2,4 m.

K. van Vliet

Den Haag, augustus 2021

OUDE INVENTARISSEN VAN HET ARCHIEF VAN HET PRINSDOM ORANGE

A. Inventaris van de archieven bewaard in de trezoor van het kasteel van Orange door Raymond Bernart, procureur-fiscaal van prins Lodewijk van Chalon, 1427. Beschrijft maar liefst 800 stukken, bewaard in 6 kisten.

Origineel: Archives départementales de Vaucluse, fonds 2 E 25, nr. 1. Tevens vermeld in inventaris César uit 1591, Sac P, signatuur A.

B. 'Livre de mémoire, no 4. Mémoires donnés à Saint-Ane en faisant ilhec la revue des tiltres de la maison de Chalon', register van rechtstitels en andere stukken van het huis van Chalon overgebracht naar Saint-Anne in Franche-Comté, aangelegd door R. de Mesmay en J. Picquet, 1549. 1 deel

NB Betreft vermoedelijk Rénaubart de Mesmay, die 1559-1560 rechter te Besançon was. Vgl. Archives départementales de Vaucluse, fonds 2 E 25, nr. 40.

Origineel: KHA, toegang C01, nr. 237. De rubriekstitels van deze inventaris vertonen grote gelijkenis met die van een 18e-eeuwse inventaris, bewaard in de Archives départementales du Doubs te Besançon, E2758-2767. Zie ook: NA, archief 1.08.01, nr. 1170: Uittreksels uit inventarissen van stukken, bewaard te St. Anne in Franche-Comté, 1551, 1 katern (NB In dorso: 'Pour Oranges. Extraict sur le cayer des mémoires, prins à St. Annes au trésor des tiltres. Agenda devers monsr. le prince ensemble mémoyres pour Oranges qui peuvent servir à son Exc. et ses subjects aussi.').

C. Inventaris van archiefstukken uit Orange die vanuit Breda naar Den Haag waren overgebracht, door Jean César, heer van Tardel, raad van het Hof van het Parlement van Orange, in opdracht van prins Maurits van Nassau, vervaardigd januari-september 1591. Beschrijft het archief in 380 stukken, systematisch geordend naar 15 zakken (A-Q). Daarvan dateert het merendeel uit de periode van vóór 1427, waaruit blijkt dat ook uit de periode honderden stukken verloren moeten zijn gegaan.

Origineel verloren. Afschriften: 1. Afschrift ca. 1611. Bibliothèque Calvet te Avignon, ms. 5238, Recueil de notices et de copies de pièces concernant le domaine des princes d'Orange, provenant des archives de Mr. De Drevon, f. 544-635 : Inventaire des privilèges, titres et documents 'dans un grand coffre dit d'Orange' conservé aux archives de Bréda et transporté ensuite à la Haye dressé par Jean César, seigneur de Tardel, conseiller au parlement d'Orange,

---

restant en ce pays d'Hollande pour les affaires de l'estat de la principauté d'Orange (januari-september 1591) (afkomstig uit de bibliotheek van M. Millet), fotokopie in C01, nr. 261; 2. afschrift uit 1623 : Archives départementales de Vaucluse, fonds de la Principauté d'Orange, fonds 2 E 25, nr. 3 .

D. Lijst van de stukken die de raad Vosbergen uit het archief van Orange heeft meegenomen naar Nederland in 1619. Beschrijft in aanvulling op César nog vier andere zakken (R-U) met aanvullende stukken.

NB Betreft Caspar van Vosbergen, heer van Duivendijke en Poortvliet, Vossemeer, Kats en Isselaar (1575-1649), van 1608-1626 raadsheer bij de Hoge Raad van Holland en Zeeland. Vosbergen werd na het overlijden van zijn broer Filips Willem door prins Maurits naar Orange gestuurd om van De Croesere de citadel over te nemen, echter zonder succes.

Origineel: NA, toegang 1.08.11, nr. 16497.

E. Inventaris van de in Den Haag berustende stukken van het prinsdom Orange, vervaardigd door Jacques de la Pise, notaris en secretaris van prins Maurits, 1622. Op basis van de inventaris van César uit 1591, maar met meer complete en verrijkte beschrijvingen, aangevuld met beschrijvingen van meer recente stukken. De la Pise bracht daartoe ook nieuwe regesten aan op de achterzijde van de stukken.

Afschrift (of origineel?): 1. Bibliothèque Calvet te Avignon, ms. 5241: Inventaire des actes de la principauté d'Orange, xvie siècle. Registre de 151 feuillets (afkomstig uit de bibliotheek van M. Millet); 2 en 3. Volledige en gedeeltelijke kopie door Jean Sauzin, advocaat van prins Frederik, gemaakt tijdens een bezoek aan Den Haag in 1637: Archives départementales de Vaucluse, fonds 2 E 25, nrs. 4 en 5.

F. Inventaris van de stukken betreffende de goederen van het prinsdom Orange berustend bij de Domeinraad in Den Haag, opgemaakt door Jean Sauzin (Saussin), griffier van het Bureau des domaines en finances in Orange in 1648, bijgehouden tot ca. 1670.

Origineel: NA, toegang 1.08.11, nr. 16499. Uit de toelichting van NA 1.08.11:

“Bij de Domeinraad in Den Haag bevond zich een aparte kast of kist met stukken betreffende Orange en de andere bezittingen geërfd van René van Chalon. Een inventaris daarvan werd rond 1650 gemaakt door de griffier van het bureau in Orange, Jean Sauzin. De basis van dit bestand werd gevormd door stukken die bij verschillende gelegenheden om veiligheidsredenen uit het archief te Orange werden overgebracht, of afschriften van stukken uit Orange gestuurd. Dergelijke overbrengingen vonden plaats in 1569, 1607, 1614 en 1618. Daarbij werd de lopende administratie geplaatst voor zover die in Den Haag geschiedde, en dit bestand werd nog uitgebreid met allerlei nieuwere bundels correspondentie en administratieve stukken. Zo vermeldt Sauzin's inventaris nog een groot aantal algemene rekeningen die alle nu verdwenen zijn.

Deze inventaris was opgemaakt door Sauzin omdat men in Orange moest weten welke bewijsstukken in Den Haag berustten. De inventaris betreft ook de goederen uit de erfenis van René van Chalon in Frankrijk. De inventaris is bijgehouden tot ca. 1670. Hij bevat tevens een inhoudsopgave van de inventaris van het archief van het Bureau d'Orange in Orange."

G. Inventaris door Charles Blisson, griffier van het Bureau des domaines en finances in Orange, eind 17e eeuw. Deze inventaris telde maar liefst 258 folio's en kende een indeling in 12 hoofdstukken. De originele band lag op de tafel rechts van de ingang van de 'antichambre du Conseil du Finance' van koning Willem III prins van Orange.

Origineel verloren. Afschrift van de inhoudsopgave: KHA, toegang C01, nr. 238.

E. Inventaris van de in Den Haag berustende stukken van het prinsdom Orange, 1706-1719. Fragmentarisch bewaard.

NB Van dezelfde hand zijn in het archief afschriften van diverse charters te vinden.

Origineel: KHA, toegang C01, nrs. 238-244.

VERWANTE ARCHIEVEN

- Den Haag, Nationaal Archief:

x 1.08.01: Nassause Domeinraad tot 1581, B: het prinsdom Oranje: inv.nrs. 1129-1168.

x 1.08.11: Nassause Domeinraad 1581-1811, deel 10, III: Orange, inv.nrs. 16345-16499.

- Avignon (Fr), Archives départementales de Vaucluse:

x Archives des princes, de la principauté, du parlement et du conseil de guerre d'Orange: zie het overzicht in de inventaris van C.F. Hollard uit 2005, waarin ook nog ander verwant materiaal in de Franse archieven wordt beschreven.

- Besançon (Fr), Archives départementales du Doubs:

x Series 7E1182-7E1366 en 7E2758-2860.

INVENTARISSEN EN BRONUITGAVEN

- Drossaers, S.W.A., Het archief van den Nassauschen Domeinraad. Eerste deel: het archief van den Raad en Rekenkamer te Breda tot 1581. Deel 1, Inventaris (Den Haag 1948); Delen 2-5 Regestenlijst (Den Haag 1948-1949).

- Barthélémy, L., Inventaire chronologique et analytique des chartes de la maison des Baux. (Marseille 1882).

- Hollard, C.F., Archives des princes, de la principauté, du parlement et du conseil de guerre d'Orange. Répertoire numérique détaillé (Avignon 2005).

- Hoof, M.C.J.C. van, E.A.T.M. Schreuder, B.J. Slot, Inventaris van het archief van de Nassause Domeinraad, (1218) 1581-1811 (1842) (Den Haag 1997).

LITERATUUR

- Arnaud, E., Histoire des protestants de Provence, du comtat Venaissin et de la principauté d'Orange 2 dln. (Parijs 1884).

- Eurich, A., 'Les occupations françaises de la principauté d'Orange entre 1660 et 1685. Controverse religieuse, tolérance et les écrits de Jacques Pineton de Chambrun', in: Yves Krumenacker (red.), Entre calvinistes et catholiques. Les relations entre la France et les Pays-Bas du Nord (XVIe - XVIIIe siècle) (Rennes 2019), 259-274.

- Font-Réaulx, J. de, 'Le trésor des chartes des Baux', Provence historique 4-17 (1954), 141-150.

- Gasparri, F., La principauté d'Orange au Moyen Âge (fin XIIIe-XVe siècles) (Paris 1985).

- Ginot, S., 'Une enclave territoriale comme enjeu des relations internationales: la principauté d'Orange entre le Brandeburg-Prusse et la France (1702-1713)', Mémoires de l'Académie de Vaucluse, serie 9, dl. 4 (2006), 147-156.

- Hachette, G., 'La défense de la principauté d'Orange au XVIIe siècle: entre soucis sécuritaires et lutte pour l'indépendance', Mémoires de l'Académie de Vaucluse, serie 9, dl. 4 (2006), 39-46.

- Leemans, W.F., en E. Leemans-Prins, Guillaume de Nassau et la Principauté d'Orange (Haarlem 1969).

- Leemans, W.F., en E. Leemans-Prins, La Principauté d'Orange de 1470 à 1580. Une société en mutation 2 dln. (Hilversum 1986).

- Pise, J. de la, Tableau de l'histoire des Princes et principauté d'Orange (Den Haag 1639).

- Pontbriant, A. de, Histoire de la principauté d'Orange (Avignon 1891).

- Wilhelm, A., Orange und das Haus Nassau-Oranien im 17. Jahrhundert. Ein Fürstentum zwischen Souveränität und Abhängigkeit (Berlin e.a. 2018).

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

PRINSDOM ORANGE

DE RIJKE NALATENSCHAP VAN RENÉ VAN CHALON

Het was in de zomer van 1544 dat de strijd tussen de Duitse keizer Karel V en de Franse koning Frans I een nieuw hoogtepunt beleefde. Begin juli sloeg het leger van de keizer een beleg voor de stad Saint-Dizier in de Champagne, dat krachtig weerstand bood en zich pas zes weken gewonnen zou geven. Al kort aanvang van het beleg moest de keizer een gevoelig verlies incasseren toen een van zijn aanvoerders, de nog jonge René van Chalon (1519-1544), op 17 juli ernstig gewond raakte door een Franse kanonskogel om een dag later te overlijden.

Als prins van Orange, graaf van Nassau en Vianden en heer van Chalon en Arlay behoorde René tot de meest vooraanstaande edelen aan het hof van Karel V als heer van de Bourgondische Nederlanden. Als ridder in de orde van het Gulden Vlies was hij lid van de Raad van State en bekleedde hij nog verschillende andere hoge ambten in het bestuur van de Nederlanden, zoals het stadhouderschap van Holland, Zeeland en Utrecht, later ook dat van Gelre. Als enig kind van graaf Hendrik III van Nassau (1483-1538) en Claudia van Chalon (1498-1521) waren hem na het overlijden van zijn vader in 1538, nog maar 19 jaar oud, de graafschapschappen Nassau en Vianden toegevallen, alsmede de baronie van Breda en verschillende andere heerlijkheden in de Nederlanden. Al eerder, in 1530, had hij van zijn kinderloos overleden oom Filibert van Chalon, een groot aantal heerlijkheden en goederen geërfd in het vrijgraafschap Bourgondië of Franche Comté. Dit betrof onder meer de heerlijkheden Arlay, Nozeroy, Chatelbelin met Orgelet, Châtelguyon, Saint-Anne, Lons-le-Saunier en een aandeel in de zeer lucratieve zoutziederijen te Salins. Aan diezelfde nalatenschap ontleende hij ook de titel van prins van Orange, wat hem, hoe gering ook het grondgebied van dit prinsdom, de status verschafte van een soeverein vorst. Met het prinsdom van Orange vielen hem tevens enkele heerlijkheden in de aangrenzende Dauphiné toe: Orpierre, Trescléoux, Montbrison en Curnier.

In 1540 was René in het huwelijk getreden met Anna van Lotharingen (1522-1568), maar het dochttertje Maria dat uit dit huwelijk was geboren was al na drie weken overleden. In het testament dat hij nog op 14 juli 1544 te velde had laten opmaken, had hij daarom zijn neef Willem van Nassau (1533-1584), de oudste zoon van zijn oom, graaf Willem van Nassau de Rijke (1487-1559) aangewezen als erfgenaam. Dat maakte de jonge Willem, ook nog maar elf jaar oud, tot prins van Oranje-Nassau, een titel die nadien steeds verbonden is gebleven met deze tak van het Huis Nassau.

ONTSTAAN VAN HET PRINSDOM ORANGE

De historie van Orange reikt terug tot in de Oudheid. Al in 35 vóór Christus stichtten de Romeinen op deze plaats op de oostelijke oever van de Rhône, 80 km ten noorden van de monding in de Middellandse Zee, een stad met de naam Colonia Julia Secundanorum Arausio. Resten van dat Romeinse verleden zijn tot op de dag van vandaag nog zichtbaar, onder meer in de triomfboog en het antieke theater uit de tijd van Julius Cesar en keizer Augustus. Sedert de vierde eeuw zetelde in Orange ook een bisschop.

Na het uiteenvallen van het Romeinse rijk behoorde Orange tot het koninkrijk Bourgondië, dat later onderdeel werd van het Frankische rijk van Karel de Grote. Na de opdeling van dat rijk in het midden van de negende eeuw was opnieuw sprake van een Bourgondisch koninkrijk, met Arles als hoofdstad. Na 1033 werd het verenigd met het Duitse keizerrijk, een situatie die tot in de veertiende eeuw gehandhaafd bleef.

Binnen dit koninkrijk ontstonden verschillende graafschappen, waaronder het vrijgraafschap Bourgondië of Franche-Comté (wel te onderscheiden van het aangrenzende Franse hertogdom Bourgondië), het graafschap Savoye, het graafschap Vienne (de latere Dauphiné) en in het zuiden het graafschap Provence. Rond de stad Orange vormde zich in de elfde eeuw een eigenstandig graafschapje. Al in 1145 had koning Koenraad III de graven van Orange het recht van muntslag verleend. Zijn opvolger keizer Frederik I Barbarossa verklaarde in 1178 vervolgens dat alles wat Raimbaud II van Orange (overleden 1173) in Orange en Courthézon had bezeten op zijn zwager Bertrand van Les Baux zou vererven, en dat deze dat voortaan zonder tussenkomst van enig ander gezag dan dat van de keizer zou houden ('salva nostra imperiali iusticia in omnibus'). Op basis hiervan gold het graafschap Orange nadien als een soeverein vorstendom en voerden Bertrand van Les Baux (Frans: Bertrand des Baux) en zijn nazaten de titel van prins van Orange.

In de dertiende en eerste helft van de veertiende eeuw maakte de stad Orange een periode van bloei door, waarbij de graven van Les Baux de inwoners van de stad door opeenvolgende privileges een grotere mate van zelfstandigheid boden. Ook de elders in het prinsdom gelegen plaatsen Courthézon, Gigondas en Jonquières ontwikkelden zich tot kleine steden. Net als Orange verwierven zij stadsrechten en waren zij voorzien van een ommuring en een kasteel. In 1365 kwam het in Orange tot de stichting van een universiteit, een initiatief van de bisschop en met steun van de graaf van Les Baux, nog datzelfde jaar bevestigd door de Duitse keizer en een jaar later door de paus in het nabij gelegen Avignon. Overigens hadden de graven van Les Baux in 1215 de helft van hun bezit in Orange aan het hospitaal van de johannieters in Orange geschonken. Door ruil kwam dit bezit in 1307 in handen van Karel II van Anjou, koning van Sicilië en graaf van Provence, om het een jaar later terug te geven aan graaf Bertrand IV van Les Baux, die het samen met zijn andere bezit in Orange daarna weer aan hem in leen opdroeg.

Na overlijden in 1393 van de laatste heer van Les Baux, Raymond V, vererfde het prinsdom via zijn dochter Marie op zijn schoonzoon Jan III van Chalon-Arly. Toen deze in 1418, één jaar na zijn vrouw, kwam te overlijden, ging dit bezit over op hun oudste zoon Lodewijk II van Chalon-Arly. Deze slaagde erin zich van de leenband met de graaf van de Provence te ontdoen, nadat René I van Anjou in 1436 afstand deed van zijn rechten als leenheer als bij wijze van betaling van het losgeld dat hij Lodewijk verschuldigd was. Weldra kwam de soevereiniteit van het prinsdom Orange echter opnieuw in het gedrang door de nauwe banden van de heren van Chalon-Arly met de hertogen van Bourgondië, die zich in de vijftiende eeuw als serieuze tegenstanders van de Franse koning ontpopten. Toen graaf Willem VII van Chalon-Arly in 1473 in

Franse gevangenschap raakte, zag hij geen andere oplossing om zijn vrijheid te herwinnen dan door afstand te doen van zijn soevereine macht ten gunste van de Franse koning. Die vervolgens het door hem opgerichte parlement van Dauphiné in Grenoble – Dauphiné was in 1349 door aankoop in bezit van de Franse koning gekomen als hoogste juridische instantie aanwees voor Orange, ten koste van het in 1471 door Willem VII gestichte parlement van Orange. Pas in 1498/99 zou Willems zoon Jan IV van Chalon-Arlay weer als soeverein heer van het prinsdom Orange worden erkend en het parlement van Orange als hoogste juridische instantie van het prinsdom in ere worden hersteld. Dit gebeurde nadat het graafschap Provence na overlijden van René van Anjou aan de Franse kroon was toegefallen en de eerdere erkenning van de soevereine status door de graaf van Provence door zowel de koning als het parlement in Grenoble werden bevestigd. Na de dood van Jan IV in 1502 vererfden het prinsdom en zijn bezittingen in Franche-Comté en Dauphiné op zijn zoon, de eerder genoemde Filibert van Chalon.

Diens loyaliteit aan Karel V en optreden als aanvoerder in het leger van de keizer, waren voor de Franse koning Frans I redenen om de soevereine status van het prinsdom opnieuw ter discussie te stellen en het in 1522 door zijn troepen te laten bezetten. Zes jaar later zou hij het aan Filibert teruggeven maar pas na de vrede van Kamerijk in 1529 zou hij zijn gezag over het prinsdom daadwerkelijk kunnen doen gelden, minder dan een jaar voordat hij in augustus 1530 sneuvelde tijdens het beleg van Florence. Zolang zijn neef en enige erfgenaam René van Chalon nog minderjarig was, was het zijn moeder Filiberte van Luxemburg (overleden 1539) die het bestuur over de bezittingen in Orange en Franche-Comté voor haar rekening nam.

Begin zestiende eeuw werd het prinsdom, waarvan het territoire ca. 280 km² besloeg, dus aan alle kanten omsloten door grondgebied van de Franse koning. Alleen aan de zuidzijde werd het begrensd door nog een andere soevereine enclave, de stad Avignon en directe omgeving. Dit gebied, ook wel aangeduid als het graafschap Venaissin, was eind dertiende eeuw onder gezag van de paus in Rome was gekomen, die er van 1309 tot 1376 hun residentie hielden. Nadien werd het bestuur er uitgeoefend door een kardinaal-legaat of vice-legaat.

Niettegenstaande de soevereiniteit van het prinsdom behoorden hiertoe ook enkele rechten en goederen die toch leenroerig aan de koning van Frankrijk waren. Dat gold vanouds voor de tol op de Rhône bij het plaatsje Balthazar en later ook voor de heerlijkheden Orpierre, Trescléoux, Montbrison en Curnier, die de graven van Les Baux en heren van Chalon-Arlay in de veertiende eeuw hadden verworven in het graafschap van de Dauphin en waarvoor zij na de Franse inlijving van dat graafschap leenhulde moesten brengen aan de koning.

HUIS NASSAU EN HET PRINSDOM

Gedurende de strijd met de Duitse keizer vanaf 1542 had de Franse koning opnieuw het bestuur over het vorstendom Orange naar zich toegetrokken. Na flinke verliezen volgde in september 1544 de Vrede van Crépy, waarbij de

koning de rechten van Willem van Nassau als prins van Orange had erkend. Pas drie jaar later kwam het echter tot een feitelijke inbezitneming van Orange door de jonge prins, de zogenaamde réintégrande. Ook ditmaal was die echter van korte duur, omdat in 1551 de strijd tussen de Franse koning en de Duitse keizer weer oplaaide. Het duurde nog acht jaar, tot de Vrede van Cateau-Cambrésis in april 1559, vooraleer het tot een hernieuwde réintégrande kwam en de jonge prins eindelijk een eigen bestuur in Orange kon installeren. Aan het hoofd daarvan stelde hij, net als de heren van Chalon-Arlay voorheen, een gouverneur, die terzijde werd gestaan door een commandant of luitenant die tevens het bevel voerde over het kasteel van Orange (zie bijlagen 1 en 2).

Intussen had ook in Orange de Reformatie zijn intrede gedaan. Was Willem van Oranje-Nassau aanvankelijk geneigd zijn medewerking te verlenen aan de bestrijding van de belijders van het protestantse geloof, na het bloedbad in 1562 aangericht door de troepen van de paus en de herovering van Orange door troepen van de hugenoten in het daarop volgende jaar koos hij voor een meer op verzoening gerichte politiek. Nadat de prins openlijk de zijde had gekozen van de Reformatie, liet de Franse koning in de zomer van 1568 beslag leggen op het prinsdom. Twee jaar lang volgde een bewind van repressie, maar daarna keerde het tij en kwam er met het edict van Saint-Germain van 15 augustus 1570 ruimte voor een herstel van het prinselijk gezag, dat nadien althans in naam werd gehandhaafd. De facto maakte de protestantse gouverneur Hector de Blacons (1578-1596) er bijna twee decennia de dienst uit.

Na de moord op Willem van Oranje in 1584 gingen het prinsdom alsmede alle bezittingen in Franche-Comté over op zijn oudste zoon Filips-Willem. Zolang deze echter door de Spaanse koning in Spanje gevangen werd gehouden, was het zijn halfbroer Maurits die optrad als regent van Orange. Na de vrijlating van Filips-Willem in 1595 nam hij het bestuur voortvarend ter hand, al moest hij aanvankelijk nog wel de Frans gezinde Alexandre de Blacons, kleinzoon van eerder genoemde Hector, als gouverneur (1596-1605) dulden. Nadat hij in 1599 voor het eerst zijn opwachting had gemaakt in Orange, verbleef hij er in de jaren tussen 1603 en 1607 veelvuldig. In dat laatste jaar vaardigde hij een edict uit dat tot ver in de zeventiende eeuw de bestuurlijke verhoudingen in de stad en het prinsdom zou bepalen en dat tot doel had om protestanten en katholieken elk een gelijkwaardige positie te verschaffen zodat zij vreedzaam naast elkaar zouden leven. Het edict legde tevens een nieuwe basis voor het beheer van de domeinen in het prinsdom, waarbij voortaan een centrale rol was weggelegd voor het Bureau des domaines et finances.

Na zijn overlijden in 1618 werd Filips-Willem opgevolgd door zijn beide halfbroers Maurits (1618-1625) en Frederik Hendrik (1625-1647). Anders dan de katholiek gebleven Filips-Willem waren zij beiden overtuigde calvinisten. Niettemin slaagden zij erin hun gezag over het prinsdom overeind te houden. In eerste instantie benoemde Maurits zijn katholieke zwager Emanuel van Portugal als gouverneur. Onder zijn bewind werd het kasteel van Orange in een paar jaar tijd uitgebouwd tot een moderne vesting. Zijn opvolger, gouverneur Van Valkenburg, voerde echter een zeer eigenzinnige politiek en maakte

gemene zaak met de Franse koning. In 1630 liet Frederik Hendrik orde op zaken stellen en liet Orange met geweld bezetten, waarbij Van Valkenburg om het leven kwam. Christoph burggraaf van Dohna, zwager van Frederik Hendrik, trad nu aan als gouverneur, wat het begin inluidde van een periode van rust en stabiliteit. Toen deze na zeven jaar overleed, nam zijn weduwe Ursula gravin van Solms-Braunfels en zuster van Amalia van Solms, het stokje over. Zij op haar beurt droeg in 1649 het bewind over aan haar zoon Frederik van Dohna, die werd benoemd door prins Willem II (1647-1650). In 1650 kwam deze prins voortijdig te overlijden en werd het regentschap over het prinsdom inzet van een strijd tussen zijn moeder Amalia van Solms en zijn weduwe Maria Stuart, wat het bestuur van gouverneur Frederik van Dohna in toenemende mate compliceerde. De Franse koning Lodewijk XIV maakte handig van deze strijd gebruik en wist de gouverneur tenslotte op 21 maart 1660 onder dreiging van een relatief kleine troepenmacht tot een overgave van de citadel van Orange te bewegen. Waarna de koning nog datzelfde jaar het bevel gaf om alle vestingwerken te laten slopen; enkel de stadsmuren en de donjon van de citadel bleven overeind.

Voor de protestantse bevolking van Orange braken nu onzekere tijden aan. Pas vijf jaar later zou de Franse koning na langdurige diplomatieke onderhandelingen door Constantijn Huygens als gezant van Amalia van Solms in Parijs, instemmen met de teruggave van Orange. Op 25 maart 1665 verlieten de Franse troepen de stad en kon Huygens er zijn opwachting maken om het bestuur over het prinsdom weer in goede banen te leiden, dit alles uit hoofde van de nog minderjarige prins Willem III van Oranje-Nassau.

Maar al na zeven jaar zou diens gezag over Orange opnieuw in het gedrang komen, toen Lodewijk XIV in 1672 de Republiek samen met de andere grootmachten in Europa de oorlog verklaarde en zijn troepen grote delen ervan veroverden en bezetten. Toen een jaar later het tij keerde en de verdediging van de Republiek mede door toedoen van de jonge, inmiddels meerderjarige prins stand hield, was een nieuwe bezetting van het prinsdom in het zuiden van Frankrijk onvermijdelijk. Na een korte belegering van de citadel zag de commandant zich op 24 november 1673 genoodzaakt te capituleren. Opnieuw kwam Orange onder Frans bestuur en ditmaal voor langere tijd. Het protestantse deel van de bevolking kon zich aanvankelijk nog goed staande houden maar na de opheffing van het edict van Nantes in 1685 nam ook in Orange, waar veel hugenoten uit Zuid-Frankrijk hun toevlucht hadden gezocht, de repressie verder toe.

Een laatste kortstondig herstel van de macht van de intussen tot koning van Groot-Brittannië verheven Willem III over het prinsdom volgde na de vrede van Rijswijk in 1697. Zijn kinderloze overlijden in 1702 maakte echter voor goed een einde aan de territoriale zelfstandigheid van het vorstendom Orange. De Franse koning stuurde opnieuw een bezettingsmacht en stelde het in het jaar daarop onder gezag van prins Conti. Alle protestantse inwoners moesten het prinsdom zo snel mogelijk verlaten.

Tien jaar later, bij de Vrede van Utrecht in 1713, werd Orange definitief aan Frankrijk toegewezen. Wel wisten de nazaten van Willem III in 1732 veilig te stellen dat zij de titel 'prins van Oranje' mochten blijven dragen. Na 1815 werd deze titel steeds toegekend aan 'de oudste zoon des Konings'. Bij de wijziging van de wet op het Koninklijk Huis in 2002 is echter bepaald dat de titel Prins(es) van Oranje voortaan toekomt aan de vermoedelijke opvolger van de koning. Met als gevolg dat de titel sedert de troonsbestijging van koning Willem-Alexander in 2013 wordt gevoerd door zijn oudste dochter, prinses Catharina-Amalia.

1 PRINSEN VAN ORANGE

HUIS LES BAUX

1178-1181 Bertrand I van Les Baux (overl. 1181)

1183-1218 Willem I van Les Baux (ca. 1176-1218)

1219-1282 Raymond I van Les Baux (overl. 1282)

Medebestuurders en dragers van de titel prins van Orange: Bertrand I (overl. 1230) en Willem II van Les Baux (overl. 1233), broers van Raymond I; Willem III (overl. 1257) en Raymond II van Les Baux (overl. Ca. 1279), zonen van Willem II; Willem IV van Les Baux (overl. ca. 1281), zoon van Raymond I; Bertrand II van Les Baux (1279-1302), zoon van Raymond II; Raymond III van Les Baux (1300-1331), zoon van Bertrand II

1282-1314 Bertrand III van Les Baux

1314-1340 Raymond IV van Les Baux (overl. 1340)

1340-1393 Raymond V van Les Baux (overl. 1393)

1393-1417 Marie van Les Baux (overl. 1417) en Jan van Chalon (overl. 1418)

HUIS CHALON

1417-1418 Jan I van Chalon (overl. 1418)

1418-1462 Lodewijk van Chalon (1390-1462)

1462-1475 Willem van Chalon (overl. 1475)

1475-1502 Jan II van Chalon (overl. 1502)

1502-1530 Filibert van Chalon (1502-1530); regentes: Filiberte van Chalon (overl. 1539)

HUIS NASSAU

1530-1544 René van Nassau-Chalon (1519-1544)

1544-1584 Willem I van Oranje-Nassau (1533-1584)

1584-1618 Filips Willem van Oranje-Nassau (1554-1618); regent 1584-1596:
Maurits van Oranje-Nassau

1618-1625 Maurits van Oranje-Nassau (1567-1625)

1625-1647 Frederik Hendrik van Oranje-Nassau (1584-1647)

1647-1650 Willem II van Oranje-Nassau (1626-1650)

1650-1702 Willem III van Oranje-Nassau (1650-1702); regentessen 1650-1660
Maria Stuart (1631-1660), 1650-1665 Amalia van Solms (1602-1675)

HUIS BOURBON

1702-1703 Frans-Lodewijk van Bourbon, prins van Conti (1664-1709)

1718-1727 Lodewijk-Armand van Bourbon, prins van Conti (1695-1727)

1727-1731 Lodewijk-Frans van Bourbon, prins van Conti (1717-1776);
regentes : Louise-Elisabeth van Bourbon, prinses van Conti (1693-1775),
weduwe van Lodewijk-Armand

Bronnen

Hollard, Archives des princes, de la principauté, du parlement et du conseil de
guerre d'Orange, 167-168.

2. FUNCTIONARISSEN

GOUVERNEURS, COMMANDANTEN EN LUITENANTEN, 1547-1702

1547-1551 Pierre de Rosset; luitenant: Jean Gautier

1551-1559 Frans tussenbestuur

1553-1555 Jean de Vernet; regent: Antoine Dexea; luitenant: François Isnard *

1556-1559 Jean Louis de Martine; regent: Antoine Dexea; luitenant: François
Isnard *

1559-1561 Artus Prunier, heer van la Bussière

1561-1563 Guillaume de Vincens, baron van Brantes en Causans

1563-1564 Gaspard Pape, heer van Saint-Auban

1564-1568 Pieter van Varick, heer van Grippesteijn

1568-1569 Frans tussenbestuur

1568-1569 Jacques de Boniface, heer van La Molle *

1569 Faulquet de Toulon, heer van Saint-Jalle *

1570-1571 De Montméjean, kapitein en luitenant *

1571-1578 Guillaume de Barchon, heer van Neufmeny; luitenant: François d'Espérandieu, later Pierre de Merles

1578 Moissac

1579-1596 Hector de Forez, heer van Mirabel en Blacons (grijpt de macht 1578, erkend door prins Maurits 1588, overleden 1596); luitenant: Pierre Chabert

1596-1605 Alexandre de Blacons (zoon van Hector de Blacons, overleden 1631); luitenant: Pierre de Luel d'Aramon

1605-1606 De la Chesnaye *

1607-1615 Jan van Grysperre (Grispari), heer van Cockelmonde (namens prins Filips Willem)

1616-1618 Hugo de Croesere (Croezer), heer van Hoelede en oud drossaard van Diest (1566-1630) (namens prins Filips Willem)

1619-1622 Emanuel van Portugal (1568-1638); luitenant: Johan de Hertoghe (Hertorge) van Osmael, heer van Valkenburg (Valkembourg)

1624-1630 Johan de Hertoghe van Osmael, heer van Valkenburg (overleden 1630); luitenant: Jan van Engelen

1630-1637 Christoph burggraaf van Dohna (1583-1637); luitenant: Jacques van Santen, heer van Middelharnis

1637-1649 Ursula gravin van Solms-Braunfels en burggravin van Dohna, weduwe van Christoph van Dohna (1594-1657); luitenant: Jacques van Santen, heer van Middelharnis

1649-1660 Frederik burggraaf van Dohna (1621-1688)

1660-1665 Frans tussenbestuur

1660-1665 Pierre de Bouc, heer van Gaut (commandant); heer van Bédarrides (plv commandant 1663-1665) *

1665-1669 Etienne de Milet, heer van Mesinay (overleden 1669) (commandant)

1669-1673 Jean Henri Berckhoffer (commandant)

1673-1678 Frans tussenbestuur

1678-1685 vacant

1685-1697 Frans tussenbestuur

1685-1688 Grignan, graaf van *

1697-1702 François de Langes de Montmirail, baron van Lubières (1664-1720)
(luitenant en commandant); Hector de Bedarrides (sous-lieutenant)

* Gouverneurs en commandanten onder Frans gezag.

Bronnen

Leemans en Leemans-Prins, *La Principauté d'Orange*, 29-30 en 354-356 (periode tot 1580); Hollard, *Archives des princes*, 169-170; Wilhelm, *Orange und das Haus Nassau-Oranien* (periode 1607-1673). Voor de gouverneurs onder de heren van Chalon in de periode 1396-1546 en onder de prinsen van Conti in de periode 1702-1731: Hollard, *Archives des princes*, 170.

Inhoud en structuur van het archief

BEREIK EN INHOUD

Stukken betreffende de erfgenamen van het Prinsdom Oranje in relatie tot het prinsdom.

Hierin bevindt zich tevens het persoonlijk archief van René de Chalon, prins van Oranje, graaf van Nassau, 1531-1548.

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

C01-A VERWERVING, BETWISTING EN VERVREEMDING

C01-A-I PRINSDOM ORANGE

- C01-1** Akte waarbij Bertrand van Les Baux zich verplicht tot betaling van een bedrag van 650 gouden florijnen aan zijn moeder Constance de Montolieu d'Arles, echtgenote van Raymond III van Les Baux, als tegemoetkoming voor het kasteel van Gaudissart in het bisdom Gap, de bezittingen van haar overleden echtgenoot in La Garde-Paréol en andere inkomsten die zijn vader aan hem bij testament had vermaakt
10 maart 1334 1 charter
NB Zegel ontbreekt.
Barthélemy, reg.nr. 1128 (ad 10 mrt. 1335).
- C01-2** Schenking inter vivos, bij leven, door Anna van Les Baux aan haar broer Raymond V van Les Baux, prins van Orange, van alle rechten en bezittingen die zij had gekregen van haar vader Raymond IV
29 maart 1347 1 charter
NB Met loden bul.
Barthélemy, reg.nr. 1287.
- C01-3** Overeenkomst tussen Raymond V van Les Baux en zijn broer Guillaume, waarbij laatstgenoemde na tussenkomst van hun moeder Anne de Vienne al zijn rechten op het prinsdom Orange aan eerstgenoemde afstaat, tegen betaling van een jaarlijkse rente van 100 florijnen uit landerijen te Montréal en de steengroeve van Sainte-Jalle
23 oktober 1350 1 charter
NB Met loden bul.
Barthélemy, reg.nr. 1314.
Betreft Montréal-les-Sources en Saint-Jalle in departement Drôme, arrondissement Nyons.
- C01-4** Akte waarbij Anne de Vienne, weduwe van Raymond IV van Les Baux en prinses van Orange, aan haar zoon Raymond V het vruchtgebruik van het prinsdom Orange afstaat, dat haar door haar echtgenoot was gelegateerd, als tegemoetkoming voor de kosten die hij had gemaakt voor zijn ridderslag in Italië
27 november 1357 1 charter
NB Met twee loden bullen, derde zegel ontbreekt. Perkament beschadigd, op twee plaatsen hiaten in de tekst.
Barthélemy, reg.nr. 1366.
- C01-5** Afschrift van de akte waarbij Marie, koningin van Sicilië en voogdes van haar zoon Lodewijk II, instemt met het verzoek van Jan van Chalon, prins van Orange, om alle domeinen van het prinsdom

Orange die Raymond van Les Baux vervreemd had, terug te kopen en namens haar zoon afstand te doen van alle rechten die hij daarop zou kunnen doen gelden
14 januari 1394 1 stuk
NB Het betreft een 17e eeuwse afschrift.
Barthélemy, reg.nr. 1650.

- C01--** Akte van opening verleden voor de officiaal van het bisdom Besançon van het testament van Marie van Les Baux, prinses van Orange, d.d. 22 mei 1416, opgemaakt in het kasteel van Nozery 25 oktober 1417
NB Origineel verloren. Nog aanwezig en opgenomen in een band (fol. 93-102) met meerdere andere originele charters en in 1719 beschreven in een inventaris van de tot het archief behorende testamente: zie inv.nr. C01-239, nr. 9.
- C01-6** Akte van opening verleden voor de officiaal van het bisdom Besançon van het testament van Hugo van Chalon-Arlay d.d. 30 november 1388, waarin hij Jan en Hendrik van Chalon, kinderen van zijn broer Lodewijk, tot zijn erfgenamen benoemt 18 februari 1389 (paasstijl) 1 charter
NB Zegel verloren. Perkament beschadigd, op hiaten in de tekst.
Betreft Hugo II van Chalon-Arlay (1334-1392), zijn broer Lodewijk I van Chalon (1337-1366), en diens zoons Jan III van Chalon-Arlay, prins van Orange (ca. 1361-1418) en Hendrik van Chalon-Arlay, heer van Arguel (overleden 1396).
- C01-7** Akte van opening verleden voor de officiaal van het bisdom Besançon van het testament van Jan van Chalon-Arlay, prins van Orange, d.d. 21 oktober 1417, waarin hij zijn oudste zoon Lodewijk tot universeel erfgenaam benoemt met substitutie van zijn broers Jan en Hugo en zijn zusters Marie en Alix 26 september 1418 en 1531 1 charter en 4 stukken
NB Origineel waarvan het zegel ontbreekt.
Met authentiek afschrift van het testament, 1531, en afschriften, 16e, 17e en begin 18e eeuw.
- C01-8** Overeenkomst tussen Lodewijk van Chalon-Arlay, prins van Orange, en Lodewijk van Baume, heer van Suze, met betrekking tot een door de eerste aan de tweede te betalen bedrag van 6.000 gouden florijnen 14 januari 1452 1 charter
NB Met (losgeraakte) loden bul.
Betreft Lodewijk van Baume (overleden in of kort vóór 1457). Vgl. Leemans & Leemans-Prins 1986, dl. 2, 546.
- C01-9** Testament van Willem van Chalon, graaf van Tonnerre en heer van Arguel, zoon van Lodewijk van Chalon, prins van Orange, waarin hij zijn zoon Jan van Chalon tot zijn universele erfgenaam benoemt, opgemaakt te Venetië op zijn reis naar het Heilige Land 13 juni 1453 1 charter en 1 stuk
NB Origineel zonder zegel.
Met afschrift, 17e eeuw.

- C01-10** Akte van ontvangst van 300 florijnen door Lodewijk van Chalon-Arly, prins van Orange, van Bertrand van Baume, die hij hem verschuldigd was als restant van de bruidsschat van zijn vrouw Marguerite van Les Baux
25 juni 1455 1 charter
NB Loden bul verloren.
Betreft Bertrand van Baume, heer van Suze (overleden na 1484), in 1459 hertrouwd met Françoise du Fay, vermoedelijk na (kinderloos?) overlijden van Marguerite van Les Baux. In 1453 leende Lodewijk van Chalon-Arly hem een bedrag van in totaal 4000 florijnen. Vgl. Leemans en Leemans-Prins, La Principauté d'Orange, dl. 2, 546-547.
- C01-11** Akte van opening verleden voor de officiaal van het bisdom Besançon van het testament van Lodewijk van Chalon-Arly, prins van Orange, d.d. 8 september 1462, waarin hij zijn oudste zoon Willem van Chalon benoemt tot zijn universele erfgenaam, naast enkele schikkingen ten aanzien van zijn beide andere zoons Lodewijk en Hugo
4 juli 1464 1 charter en 1 katern
NB De twee aaneengehechte vellen perkament waarvan het charter is vervaardigd, zijn losgeraakt. Het zegel is verloren.
Met authentiek afschrift, 16e eeuw, met knaag- en waterschade.
- C01-12** Akte waarbij Jan van Chalon-Arly, prins van Orange en graaf van Tonnerre, luitenant van de hertog en de hertogin van Oostenrijk en Bourgondië, een bedrag voldoet van 496 ponden ten gunste van Philippe de Villers en zijn vrouw
6 december 1478 1 charter
NB Met zegel in rode was.
- C01-13** Akte van opening van het testament van Jan van Chalon-Arly, prins van Orange, d.d. 6 april 1502, waarin hij zijn zoon Filibert van Chalon, heer van Arguel, tot zijn universele erfgenaam benoemt en bij diens kinderloos overlijden zijn zuster Claude van Chalon
29 april 1502 2 charters en 2 stukken
NB In tweevoud. Origineel met drie zegels in groene was en duplicaat waarbij het zegel verloren is gegaan.
Met excerpt van de akte van opening d.d. 29 april 1502 en authentiek afschrift van het testament van Filibert van Chalon, prins van Orange, d.d. 3 mei 1520, naar de originelen te Breda, 1560. Met afschrift, 3e kwart 16e eeuw.
- C01-14** Grosse van de akte van opening van het testament van Filibert van Chalon, prins van Orange, d.d. 3 mei 1520, waarin hij zijn zuster Claude van Chalon tot zijn universele erfgenaam benoemt, met substitutie van haar zoon Ferdinand van Nassau, later René van Chalon genoemd
1 maart 1527 1 charter in katern en 2 katernen
NB Grosse met fragment van zegel in bruine was.
Met codicil, 8 april 1521, en twee afschriften van de aanvaarding van de nalatenschap door Hendrik graaf van Nassau en Filiberte van Luxemburg, 20 oktober 1530. Met authentieke afschriften, midden 16e eeuw.

Een Nederlandse vertaling van het testament en de akte van opening verscheen in druk: Testamenten en codicille van de (...) princen van Orangen, Philibert van Chalon en René van Chalon ('s-Gravenhage 1702).

- C01-15** Authentiek afschrift van het codicil met nadere bepalingen bij het testament van Filibert van Chalon, prins van Orange, ten behoeve van zijn neef René van Chalon, opgemaakt kort na het overlijden van zijn zuster Claudia
24 september 1521 2 stukken
NB Met afschrift, midden 16e eeuw.
- C01-16** Authentiek afschrift van de akte van bevestiging en ratificatie van het testament van Filibert van Chalon, prins van Orange, d.d. 3 mei 1520
24 september 1521 1 stuk
- C01-17** Authentiek afschrift ten behoeve van Filiberte van Luxemburg van de akte van opening van het testament van wijlen haar echtgenoot Jan van Chalon-Arlay, prins van Orange
27 maart 1530 1 charter en 1 stuk op perkament
NB Charter op vier bladen perkament, genaaid in een katern, met zegel in rode was.
Met afschrift, ca. 1530.
- C01-18** Testament van René van Chalon, prins van Orange
28 oktober 1533 1 charter in katern en 1 katern
NB Origineel met zegel in bruine was.
Met afschrift, ca. 1533.
- C01-19** Testament van René van Chalon, prins van Orange, waarin hij, geen kinderen nalatende, tot zijn universele erfgenaam benoemt Willem, graaf van Nassau, oudste zoon van zijn oom van vaderszijde Willem de Oude, graaf van Nassau
20 juni 1544 1 katern
Een Nederlandse vertaling van het testament verscheen in druk: Testamenten en codicille van de (...) princen van Orangen, Philibert van Chalon en René van Chalon ('s-Gravenhage 1702). Zie: <https://books.google.nl/books?id=VhRZAAAACAAJ&printsec=frontcover&hl=nl#v=onepage&q&f=false>
NB Afkomstig uit de Dillenburgse archieven, oud signatuur O.240, fg 132.
- C01-20** Advies over de aanspraken van Willem van Nassau op de nalatenschap van René van Chalon als prins van Orange, op basis van diens testament d.d. 20 juni 1544, opgesteld te Brussel
20 april 1606 1 katern
NB Afkomstig uit oud inventaris 11 Willem I van Oranje-Nassau, nr. 2146b.
- C01-21** Extract uit het testament van René van Chalon d.d. 20 juni 1544, met overzicht van de opeenvolgende erfdelingen en testamenten van de graven van Nassau over 1255-1472
17e eeuw 1 katern
NB Afkomstig uit oud inventaris 11 Willem I van Oranje-Nassau, nr. 2146d.

-
- C01-22** Akte van approbatie van keizer Karel V van het testament van René van Chalon
14 juli 1544 1 charter en 2 stukken
NB Approbatie betekent goedkeuring.
Origineel met beschadigd zegel in rode was.
Met authentiek afschrift en een afschrift, midden 16e eeuw.
- C01-23** Akte van opening van het testament van René van Chalon, prins van Orange, d.d. 20 juni 1544
26 juli 1544 2 charters en 10 stukken
NB In tweevoud.
Met authentieke afschriften, afschriften en extract, midden 16e eeuw.
- C01-24** Afschriften van het testament van René van Chalon, prins van Orange, d.d. 20 juni 1544 en andere stukken betreffende zijn nalatenschap
1544-1548 1 band
NB 'Testament weijlandtt Prinz Renaten von Oranien etc. hochlöblicher gedechtnis'.
Afkomstig uit de Dillenburgse archieven, oud signatuur O.240.
- C01-25** Stukken betreffende de nalatenschap van René van Chalon en zijn weduwe Anna van Lotharingen, met correspondentie van graaf Willem van Nassau-Dillenburg
1544-1545 1 band
NB 'Weijland Hern Renatss Prinzenn zu Oranien nachgelassene Wittib belangendt, 1544'.
Afkomstig uit de Dillenburgse archieven, oud signatuur O.251, fg. 132.
- C01-26** Consultaties en adviezen van Brabantse rechtsgeleerden inzake de nalatenschap van René van Chalon
1548 1 omslag
NB Afkomstig uit de Dillenburgse archieven, vermoedelijk oorspronkelijk los inliggend in de onder inv.nr. C01-25 beschreven band.
- C01-27** Afschrift van een brief van keizer Karel V betreffende publicatie van het testament van René van Chalon
1550 1 katern
- C01-28** Register van domeingoederen van het prinsdom Orange gelegen in het prinsdom en de Dauphiné, die door de trezorier-generaal zijn verkocht of anderszins zijn vervreemd in 1551-1559
1559-1560 1 katern
NB Register vervaardigd in 1559, aangevuld in 1560. De bladen uit het oorspronkelijke katern zijn bij een recente restauratie losgemaakt.
Betreft goederen in Orange, Gigondas, Courthézon, en in de Dauphiné goederen te Orpierre, Montbrison, Trescléoux.
- C01-29** Stukken betreffende de hereniging van en het herstel van de rechten op de domeinen van het prinsdom Orange, die eerder door

de graaf Jean de la Chambre waren vervreemd
1560 en 27 februari, 16 maart en 7 mei 1560
charters

1 omslag en 3

NB Charters ieder met opgedrukt zegel.

Als nazaat van Jeanne van Chalon, een dochter van Lodewijk van Chalon, prins van Orange (1418-1462), maakte Jean de la Chambre aanspraak op de titel van prins van Orange. In december 1553 werd hij door de koning van Frankrijk in zijn rechten erkend, een situatie die aanhield tot de Vrede van Cateau-Cambrésis op 3 april 1559.

*C01-A-II SOEVEREINITEIT VAN HET PRINSDOM EN AANSPRAKEN
VAN DERDEN*

C01-30

Juridisch advies met afschrift van een gedeelte van het testament van Jan van Chalon-Arlay, prins van Orange, d.d. 21 oktober 1417 in verband met de arbitrage inzake de aanspraken van de hertog van Longueville op het prinsdom Orange contra René de Chalon z.d. [ca. 1534]

1 omslag

NB Met afschrift, begin 18e eeuw, en een brief van Richard van Boussières te Besançon aan M. de la Bignotte te Besançon, 19 december 1710.

C01-31

Stukken betreffende het proces van de prins van Orange contra de hertog van Aerschot over hun precedentie, waaronder een brief van Karel V d.d. 16 augustus 1541, met aanvullende stukken over de afstamming van het huis Nassau en het huis Chalon-Arlay begin 17e eeuw

1 band

NB Uit de collectie Varia, oud nrs. 29a, 481/716, 3089-8 en 4046-k.

C01-32

Stukken betreffende de erkenning van Willem I van Nassau als soeverein vorst van het prinsdom Orange, met afschriften van artikelen uit verschillende vredesverdragen 1544-1549, 1559, 1570, 1576 en 1598

1 omslag

NB Afschriften, midden 16e tot en met begin 18e eeuw.

C01-33

Uitspraak van de Raad van de Franse koning in de zaak, aangespannen door Marie van Lorraine, douairière van Écosse en erfgenaam van haar zoon wijlen François van Orléans, hertog van Longueville, en Jacqueline van Orléans van Rohan, markiezin van Rothelin, moeder en voogdes van Leonard van Orléans, hertog van Longueville, versus Willem van Nassau en René Sosson, diens procureur bij genoemde Raad 20 november 1553

2 stukken

NB Het betreft afschriften, ca. 16e en begin 18e eeuw.

Betreft Maria van Guise (1515-1560), die haar eerste huwelijk had met Lodewijk II van Longueville (1510-1537), uit het huis Orléans-Longueville. Hun zoon François III van Orléans, hertog van Longueville, overleed in 1551. Hij werd opgevolgd door Leonard van Orléans (1540-1573), waarbij zijn moeder Jacqueline van Rohan-Gyé (ca. 1520-1587) aanvankelijk optrad als regentes.

C01-34

Memorie voor de Duitse keizer over het terugwinnen van Orange en andere in Frankrijk gelegen bezittingen van de graaf van Nassau

en zijn neef Willem I van Oranje-Nassau
z.d. [ca. 1559] 1 katern
NB 'Pièces concernant les affaires de France'.

C01-35 Afschrift van een brief van koning Frans II over de erkenning van de
soevereiniteit van het prinsdom Orange ingevolge het verdrag van
Cateau-Cambrésis en de réintégrande van Willem van Nassau als
prins van Orange 1 stuk
8 juni 1560
NB Réintégrande: bezitsherstel van de wettelijke eigenaar van geplunderde
goederen.
Gerestaureerd.

C01-36 Minuten van uitgaande en afschriften van ingekomen stukken bij
Maurits van Nassau als regent van Orange betreffende de
soevereiniteit van het prinsdom, alsmede processtukken over
heerlijkheden aldaar gelegen 1 pak en 1 charter
1583, 1588-1594
NB Met een akte van prins Maurits dienaangaande, 3 september 1592, charter
waarvan het zegel verloren is gegaan.

C01-37 Authentiek afschrift van een akte waarbij koning Hendrik IV van
Frankrijk, koning van Navarra als Hendrik III, de soevereiniteit van
het prinsdom Orange bevestigt 1 stuk
10 mei 1593

C01-38 Juridische verhandeling door François Barry over het vermeende
eigenaarschap van Lodewijk van Orleans, hertog van Longueville,
van het prinsdom Orange 1 katern
1639
NB 'Barri wederlegt de meening van den advocaat Molineus, die beweert dat het
Prinsdom Oranje aan Lodewijk van Orleans hertog van Longueville behoort
heeft, hetgeen hij grondt op het testament van Jan van Chalon en Marie de Baux
in 1617'.
Betreft dr. François Barry, advocaat te Montélimar (overleden 1644). Ontvangen
in 1892 van de particuliere secretaris van de koning, nadat het in 1872 door G.J.
Giudici te Rotterdam was toegezonden aan de Particuliere bibliotheek des
Konings.

C01-39 Juridische adviezen door François de Barry, de heer Froissard,
Joseph de la Pise en de heer Freminet contra de aanspraken van
Henri d'Orléans, hertog van Longueville, op het prinsdom 1 omslag
1639-1640
NB Zie ook nrs. C01-33, C01-38 en C01-46.

C01-40 Argumentatie pro en contra betreffende de afhankelijkheid van het
prinsdom Orange van de Franse Kroon 1 omslag
z.d. [ca. 1647]
NB 'Raisons avancées pour prouver que la Principauté d'Orange est dépendante
et reponses aux raisons qui en prouvent la souveraineté'.
In viervoud.

- C01-41** Pamflet gericht tegen de aanspraken van de Franse koning op het prinsdom Orange
z.d. [ca. 1647] 1 stuk
NB Titel: La Souveraineté de la Principauté d'Orange, maintenue contre les pretensions injustes des Roys de France.
Betreft drukvellen met 88 pagina's van de uitgave in druk, laatste gedeelte ontbreekt.
- C01-42** Lijst van diverse akten en andere stukken contra de soevereiniteit van het prinsdom Orange uit 1476-1559, berustende in de archieven te Grenoble
z.d. [midden 16e eeuw] 1 stuk
NB Mémoire de plusieurs actes étant aux Archives de Grenoble contraires à la souveraineté de la principauté d'Orange.
- C01-43** Advies over het bestuur van het prinsdom Orange onder Amalia van Solms als voogdes van prins Willem III van Oranje-Nassau oktober 1656 1 stuk
NB 'Consultation curieuse touchant la régence des villes et du château dans la principauté d'Orange'.
Opgesteld te Parijs. Ondertekend door de raadsleden Huzanet, Aita, Langlois, Lamb[ert]in, Deschamps en Vaultier.
Afschrift, begin 18e eeuw.
- C01-44** Stukken over het herstel van het gezag over het prinsdom Orange, ingekomen bij en uitgaande van Constantijn Huygens als gezant van prinses Amalia van Oranje te Londen en Parijs 1663-1665 1 pak
NB Deels gerestaureerd.
Deze correspondentie behoort tot de stukken in het kader van de commissie van Huygens namens de prinses van Oranje en als lid van de Domeinraad naar Parijs en Orange in 1661-1665. Over deze diplomatieke missie: H.A. Hofman, Constantijn Huygens (1596-1687) (Utrecht 1983), p. 266-295. Zie ook het archief van Constantijn Huygens sr. bij het KHA, toegang G001, inv.nrs. 5 en 6.
Betreft:
- Brief van Granetier, Favier, Chamare en A. des Longes, burgemeesters van Orange, aan de heer Van Zuilichem, voorzitter van de Domeinraad en afgevaardigde aan het Hof van Frankrijk in Parijs, 15 mei 1663, doorgestuurd vanuit Parijs naar H.H. te Den Haag, 25 mei 1663 (20-23)
- Brief van de heer van Zuilichem te Londen aan H.H., 17/27 juni 1664 (27-30)
- Brief van de heer van Zuilichem te Londen aan H.H., 29 juli/8 augustus 1664 (31-36)
- Procuratie van Karel II koning van Engeland aan de trezorier Phil. Warwick om een bedrag van 53.090 pond sterling uit te keren aan Constantijn Huygens, heer van Zuilichem, als gezant van zijn neef de prins van Oranje-Nassau, 25 juli/4 augustus 1664, doorgestuurd vanuit Londen naar H.H., 29 juli/8 augustus 1664. In tweevoud (37-38)
- Procuratie van Karel II koning van Engeland aan de trezorier Phil. Warwick om een bedrag van 40.000 pond sterling ten behoeve van het huwelijk van zijn zuster, 'the late princesse off Orange' uit te keren aan Constantijn Huygens, heer van Zuilichem, als gezant van zijn neef de prins van Oranje-Nassau, 25 juli/4 augustus 1664, doorgestuurd vanuit Londen naar H.H., 29 juli/8 augustus 1664 (39)
- Brief van de heer Guiran te Fontainebleau aan H.H., 29 juli 1664, doorgestuurd door Van Zuilichem uit Londen naar H.H., 29 juli/8 augustus 1664 (43-47)

- Brief van N.N. te Orange aan de heer Van Zuilichem, 13 juli 1664, doorgestuurd door Van Zuilichem uit Londen naar H.H., 29 juli/8 augustus 1664 (49-50)
- Brief van de heer van Zuilichem te Londen aan de heer Guiran jr., 26 juli/7 augustus 1664, doorgestuurd door Van Zuilichem uit Londen naar H.H., 29 juli/8 augustus 1664 (51-52)
- Brief van de heer Guiran te Fontainebleau aan de heer Van Zuilichem, 1 augustus 1664, doorgestuurd door Van Zuilichem uit Londen naar H.H., 29 juli/8 augustus 1664 (53-54)
- Brief van N.N. te Orange aan de heer Van Zuilichem, 23 juli 1664, doorgestuurd door Van Zuilichem uit Londen naar H.H., 29 juli/8 augustus 1664 (55-56)
- Brief van de heer van Zuilichem te Parijs aan H.H., met bijgevoegde notitie van de advocaat Coquelin in Bourgondië, 31 oktober 1664 (58-62)
- Brief van Nobirats, Forton, Montmiral, A. de Bellon, D. de Durand, Bergier, Sylvius, beampten te Orange, aan H.H., 10 oktober 1664, doorgestuurd door Van Zuilichem uit Parijs naar H.H., 31 oktober 1664 (63)
- Brief van de heer van Zuilichem te Parijs aan griffier Sauzin te Orange, [18 oktober 1664], doorgestuurd door Van Zuilichem uit Parijs naar H.H., 31 oktober 1664 (64-65)
- Brief van de heer van Zuilichem te Parijs aan H.H., 7 november 1664 (66-71)
- Brief van de heer van Zuilichem te Parijs aan de heer De Lionne, 6 november 1664, doorgestuurd door Van Zuilichem uit Parijs naar H.H., 7 november 1664 (72-73)
- Arrest van de Raad van State te Parijs d.d. 29 juli 1664, bijlage bij de brief van de heer van Zuilichem te Parijs aan H.H., 7 november 1664 (74-76)
- 'Proiect de nouveaux arrêts' door de Raad van State te Parijs, bijlage bij de brief van de heer van Zuilichem te Parijs aan H.H., 7 november 1664 (78-80)
- Brief van de heer van Zuilichem te Parijs aan H.H., 14 november 1664 (82-83)
- Brief van Rocquart de Pouillan aan de heer Van Zuilichem, gezant van H.H. te Parijs, doorgestuurd door Van Zuilichem uit Parijs naar H.H., 14 november 1664 (84-85)
- Brief van Serres, advocaat te Orange, aan de heer Van Zuilichem te Parijs, 2 november 1664, doorgestuurd door Van Zuilichem uit Parijs naar H.H., 14 november 1664 (86-93)
- Brief van Rocquart de Pouillan te Orange aan de heer Van Zuilichem te Parijs, 5 november 1664 doorgestuurd door Van Zuilichem uit Parijs naar H.H., 14 november 1664 (94)
- Brief van Sauzin, griffier te Orange, aan de heer Van Zuilichem te Parijs, 5 november 1664 doorgestuurd door Van Zuilichem uit Parijs naar H.H., 14 november 1664 (96-97)
- Brief van de heer van Zuilichem te Parijs aan H.H., 21 november 1664 (98-100)
- Brief van de heer Lubières te Orange aan de heer van Zuilichem te Parijs, doorgestuurd door Van Zuilichem uit Parijs naar H.H., 21 november 1664 (102-103)
- Brief van Sauzin, griffier te Orange, aan de heer Van Zuilichem te Parijs, 12 november 1664 doorgestuurd door Van Zuilichem uit Parijs naar H.H., 21 november 1664 (104-106)
- Brief van de heer van Zuilichem te Parijs aan H.H., 28 november 1664 (107-110)
- 'Considerations sur le subject de la Restitution de la Principauté d'Orange', notitie door de heer Van Zuilichem te Parijs, 23 november 1664, bijlage bij zijn brief aan H.H., 28 november 1664 (113-119)
- Brief van de heer van Zuilichem te Parijs aan H.H., 6 maart 1665 (121-124)

C01-45

Verzameling verweerschriften door Jean Sylvius en anderen contra de burggraaf van Dohna met betrekking tot het herstel van de soevereiniteit ten behoeve van de minderjarige prins Willem III van Oranje-Nassau

1657-1660 1 band
 NB 'Affaires d'Orange'.
 Manuscript en gedrukt. Inliggend aantekeningen over de herkomst van de
 burggraven van Dohna, begin 18e eeuw.

- C01-46** Stukken betreffende de aanspraken van de hertog van Longueville
 1682 1 omslag
 NB Met arrest van het parlement van Orange ten gunste van de aanspraken van
 de hertog van Longueville, 1657 en een notitie door Joseph de la Pise, 1662. De
 notitie uit 1662 is toegevoegd uit oud inventaris 21 (De Mailly), nr. 66.
 Gedrukte gedeelte in 1953 overgebracht naar de bibliotheek: Sommaire du droit
 de la maison d'Orléans Longueville sur la Principauté d'Orange & pour montrer
 que la Maison de Nassau n'y en a & n'en peut avoir ou pretendre aucun, 1682.
 Zie ook nrs. C01-33 en C01-39.
- C01-47** Stukken betreffende het herstel van het gezag van Willem III van
 Oranje-Nassau in het prinsdom van Orange als onderdeel van de
 Vrede van Rijswijk, ingekomen bij Charles Blisson, griffier van
 Domeinen en financiën van Orange
 1696-1697 1 pak
- C01-48** Notitie over het huis Oranje-Nassau, het prinsdom en de
 soevereiniteit van Orange, met verwijzing naar artikelen uit
 opeenvolgende vredesverdragen uit de periode 1525-1698
 z.d. [begin 18e eeuw] 1 stuk

C01-A-III DOMEINGOEDEREN BUITEN HET PRINSDOM ORANGE

C01-A-III A DAUPHINÉ

- C01-49** Afschrift van de akte waarbij Humbert II, Dauphin van Vienne, ten
 gunste van Jan van Chalon, heer van Arlay, afstand doet van de
 kastelen van Trescléoux en Orpierre
 10 februari 1334 2 katernen
 NB Het betreft afschriften, eind 16e eeuw.
- C01-50** Overeenkomst tussen Humbert II, Dauphin van Vienne, en
 Raymond V van Les Baux, prins van Orange, waarbij de eerste voor
 een bedrag van 1200 gouden florijnen afstand doet van zijn
 kastelen te Montbrison en Curnier en de graslanden van Novaysan,
 nadat hij eerder al voor een bedrag van 500 gouden florijnen
 afstand had gedaan van het kasteel van Poët
 10 november 1341 1 katern
 NB Het betreft een notarieel afschrift, eind 16e eeuw.
 Barthélemy, reg.nr. 1200.
- C01-51** Gerechtelijke uitspraak in een geschil tussen Raymond V van Les
 Baux, prins van Orange, en Willem van Les Baux, heer van
 Camaret, waarbij de scheidsrechters bepalen dat Willem leenhulde
 moet brengen aan Raymond voor het bezit van de kastelen van
 Condorcet, Guisans, Gumiane en Saint-Feréol

30 juli 1342 1 charter
NB Met loden bul, beide andere zegels ontbreken.
Barthélemy, reg.nr. 1211 (ad 30 juli 1342).

C01-52 Afschrift van de akte van leenhulde aan koning Karel Dauphin door Lodewijk van Chalon, heer van Arlay, ingevolge het verdrag d.d. 16 augustus 1428 met betrekking tot Orpierre, Trescléoux, Montbrison en andere landerijen
17 augustus 1429 1 katern
NB Authentiek afschrift door notaris Jacques de la Pise, eind 16e eeuw.

C01-53 Afschrift van de akte van leenhulde aan koning Lodewijk Dauphin door Filiberte van Luxemburg, voogdes van Filibert van Chalon-Arlay en prins van Orange, voor de landerijen en heerlijkheden van Orpierre, Trescléoux en Montbrison
23 oktober 1503 1 stuk
NB Authentiek afschrift, eind 16e eeuw.

C01-54 Akten van leenhulde door René van Chalon aan de koning van Frankrijk met betrekking tot zijn bezittingen in Bretagne, Dauphiné en Bourgondië
17 juli 1531 en 19 juli 1531 1 katern
NB Met een afschrift van de verklaring door Filiberte van Luxemburg, prinses van Orange, dat zij uit handen van Jan, heer van Hocron, een aantal originele stukken heeft ontvangen, 1 september 1531.

C01-55 Afschrift van volmachten verleend door Hendrik III, graaf van Nassau, aan Jan, heer van Hocron, maître d'hôtel van de keizer, om de leenverplichtingen te voldoen voor de bezittingen in Dauphiné en Bourgondië, mede ondertekend door René van Chalon
17 juni 1531 1 katern
NB Authentiek afschrift, 21 juli 1531.
Met een afschrift van de inventaris van stukken die Jan van Hocron heeft overgedragen aan Filiberte van Luxemburg, prinses van Orange, 2 september 1531.

C01-56 Afschrift van de inventaris van titels en rechten van de prinsen van Orange met betrekking tot hun bezittingen in de Dauphiné, verzameld in opdracht van Filiberte, prinses van Orange, ten behoeve van het proces te Grenoble contra de hertog van Longueville met betrekking tot de heerlijkheden van Theys, Domène en Falavier, met afschriften van stukken uit 14e-begin 16e eeuw, opgesteld door Sebastian Bourgerier naar de originelen in het kasteel van Saint-Anne in Franche-Comté
z.d. [ca. 1531] 1 pak
NB Afschrift, 1606.
Specificatie:
Bifol. 2-22: 'Inventaire des tiltres servants au procès de Grenoble contre Mons. de Dunoys et au présent Mons. de Longeville touchant les Baronnie de Theis..., Domayne et Falavier, commencé ... au mars 1531'. Excerpten van akten 1-112.
Bifol. 23-46: 'Inventaire des tiltres servans au Dauphiné'. Excerpten van akten, nrs. 1-102.

Bifol. 47: Ondertekening door Antoine Catin, Jean Late, Anthoine Sombarde en Hugues Cuinet, afhoorders van de rekeningen van de prinses van Orange.

- C01-57** Authentiek afschrift van het denombrement ten behoeve van René van Chalon, prins van Orange, van zijn leengoederen in de Dauphiné, gelegen te Montbrison, Novesan, Curnier en Orpierre
29 september en 19 oktober 1540 1 katern
NB Denombrement: verslag van de staat van een verworven leengoed.
- C01-58** Verbaal van de heer Dubois, advocaat en procureur-generaal namens de prins van Orange, bij de Rekenkamer van de Dauphiné in Grenoble
1603 1 stuk
- C01-59** Akte van Charles de Bourbon, graaf van Soissons, grootmeester van Frankrijk, gouverneur voor de koning van Frankrijk in de Dauphiné, voor Filips Willem van Nassau, prins van Orange, als heer van Orpierre, Trescléoux en Montbrison
19 juni 1606 1 charter
NB Met opgedrukt zegel.
- C01-60** Akte van leenhulde voor de Rekenkamer van de Dauphiné in Grenoble aan de koning van Frankrijk door Filips Willem van Nassau, prins van Orange, voor de landerijen en heerlijkheden van Orpierre, Trescléoux en Montbrison
23 juni 1606 1 charter en 2 katernen
NB Met een verklaring van de gedeputeerden van de koning van Frankrijk voor de Dauphiné, 21 april 1606 en een afschrift van het authentieke afschrift door Jacques de la Pise, ca. 1606.
- C01-61** Stukken betreffende de leenhulde door Filips Willem van Nassau, prins van Orange, aan de koning van Frankrijk voor de Rekenkamer van de Dauphiné als heer van Orpierre, Trescléoux, Montbrison en Curnier
28 april, 2 en 21 juni 1606 1 stuk
NB Authentiek afschrift door Jacques de la Pise, ca. 1606.
- C01-62** Stukken betreffende de leenhulde door Maurits van Nassau, prins van Orange, aan de Franse koning voor zijn bezittingen in de Dauphiné
1621-1623 1 omslag
- C01-63** Minuut van de procuratie van prins Frederik Hendrik voor Paul de Julien, advocaat en procureur-generaal bij het parlement van Orange, om zijn zaken te behartigen bij de Rekenkamer van de Dauphiné en namens de prins leenhulde te brengen aan de koning van Frankrijk
20 mei 1626 1 stuk

C01-A-IIIB FRANCHE-COMTÉ

C01-A-IIIBA ALGEMEEN

- C01-64** Akte van opening verleden voor de baljuw van Aval in Franche Comté van het testament van Jan van Chalon, heer van Chatelbelin d.d. 3 mei 1396, waarin hij Lodewijk van Chalon, zoon van zijn neef Lodewijk, graaf van Auxerre en Tonnerre, en zijn zuster Alix van Chalon, vrouwe van Chassagne tot zijn universele erfgenamen benoemt
8 januari 1397 2 charters en 2 katernen
NB In tweevoud. Origineel met één zegel, twee zegels verloren en een duplicaat met fragment van één zegel, twee zegels verloren.
Met afschriften, 1545 en 1706.
Betreft Jan van Chalon heer van Chatelbelin (gesneuveld in de slag bij Nikopolis op 11 september 1396) en zijn zuster Alix (overleden 1426), kinderen van Tristan van Chalon heer van Orgelet en Chatelbelin (overleden 1369), en zijn eerste vrouw Jeanne de Vienne (overleden 1365/66), en zijn oom Lodewijk van Chalon graaf van Auxerre en Tonnerre (1339-1398) en diens oudste zoon Lodewijk (1380-1422). Chatelbelin betreft de heerlijkheid behorende tot het kasteel Chastel Belin te Saulnerie-de-Salins in Franche-Comté.
- C01-65** Akte van opening verleden voor de officiaal van het bisdom Besançon van het testament van Alix van Chalon, vrouwe van Chavannes en Montfleur, echtgenote van Willem van Saulieu, d.d. 11 mei 1425, waarin zij haar neef Lodewijk van Chalon-Arlay, prins van Orange, tot haar enige erfgenaam benoemt
13 juni 1426 1 charter en 1 katern
NB Met afschrift, 17e eeuw.
Betreft Alix van Chalon, vrouwe van Chavannes en Montfleur (overleden 1426), dochter van Tristan van Chalon heer van Orgelet en Chatelbelin (overleden 1369), en Jeanne de Vienne (overleden 1365/66). Na overlijden van haar eerste echtgenoot François de Sassanage hertrouwde zij met Willem van Saulieu.
- C01-66** Testament van Lodewijk van Chalon, heer van Chatelguyon en Nozeroy, zoon van Lodewijk van Chalon-Arlay, prins van Orange, waarin hij zijn broer Hugo van Chalon, baron van Theys en heer van Orbe, tot zijn universele erfgenaam benoemt
27 september 1471 1 charter
NB Zegel verloren gegaan.
- C01-67** Authentiek afschrift van het testament van Lodewijk van Chalon-Arlay, prins van Orange, ten behoeve van zijn zoon Hugo van Chalon, erfgenaam van zijn overleden broer Lodewijk van Chalon, heer van Chatelguyon, d.d. 8 september 1462
11 augustus 1485 1 charter
NB Geen zegel aanwezig.
- C01-68** Akte van opening van het testament van Hugo van Chalon, heer van Chatelguyon en Nozeroy, d.d. 2 juli 1490, waarin hij zijn neef Jan van Chalon-Arlay, prins van Orange, tot zijn universele

erfgenaam benoemt

7 oktober 1491   2 charters, 1 stuk op perkament en 2 katernen
 NB In tweevoud. Origineel waarvan het zegel verloren is gegaan en een
 duplicaat met signet in zevenvoud.
 Met drie afschriften, 16e eeuw.

- C01-69** Akte waarbij hertogin Margareta van Oostenrijk, landvoogdes van de Nederlanden, verklaart dat Filibert van Chalon, prins van Orange, alle landen behorende tot het graafschap van Bourgondië (Franche Comté) en die hij van haar in leen houdt, weer in bezit heeft gekregen
 3 juli 1517   1 charter
 NB Met zegel in rode was.
- C01-70** Akte waarbij Karel, koning van Castilië en Aragon, aartshertog van Oostenrijk en hertog van Bourgondië, verklaart dat Filibert van Chalon, prins van Orange, alle landen behorende tot het graafschap van Bourgondië (Franche Comté) en die hij van hem in leen houdt, weer in bezit heeft gekregen
 3 juli 1517   1 charter
 NB Met fragment van zegel in rode was.
- C01-71** Akte waarbij Margareta, aartshertogin van Oostenrijk en Bourgondië, Filibert van Chalon bevestigt in alle bezittingen die eerder aan Thibaut van Chalon toebehoorden
 4 februari 1528   1 charter en 1 stuk op perkament
 NB Met bijbehorende verklaring, 1528.
- C01-72** Verklaring van keizer Karel V aan het parlement, de baljuw en al zijn functionarissen te Dôle dat hij René van Chalon, prins van Orange en universeel erfgenaam van wijlen zijn oom Filibert van Chalon, alle hem toekomstige goederen in Franche-Comté van Bourgondië in leen heeft gegeven
 12 juni 1531   1 charter
 NB Met (fragment van) zegel in rode was.
- C01-73-76** Stukken betreffende de verkoop met het recht van terugkoop van verschillende domeingoederen in Franche-Comté, waaronder de heerlijkheid Monnet, Châtillon, Verre en Cuiseaux
 1553-1555, 1561, 1563, 1567, 1579   2 charters en 2 omslagen
- C01-73** Notariële akte waarbij Willem, prins van Orange en graaf van Nassau, de heerlijkheid van Monnet in de Franche-Comté aan Hugues de Villelume, heer van Montbardon en Montsaugeon, verkoopt en overdraagt met het recht van terugkoop
 31 mei 1554, 1 charter
 NB Zegel verloren gegaan.
- C01-74** Notariële akte waarbij Willem, prins van Orange en graaf van Nassau, de heerlijkheid van Châtillon in de Franche-Comté aan Hugues de Villelume, heer van Montbardon en Montsaugeon,

verkoopt en overdraagt met het recht van terugkoop
16 mei 1555, 1 charter

NB Met zegel. Gecancelleerd.

- C01-75** Correspondentie met Willem, prins van Orange, over de verkoop c.q. terugkoop van de heerlijkheden Monnet en Châtillon
18 mei 1555 en 25 september, 7 en 29 oktober en 28 november 1563, 1 omslag
NB Bevat briefwisseling met Willem van Nassau, prins van Orange, uit de jaren 1555 en 1563, digitaal toegankelijk gemaakt door J.H. Kluiver, J.G. Smit en B.A. Vermaseren in 2005 op de website van Huygens ING, nrs. 5089-5091 en 8204. Brief d.d. 25 sept. 1563 ontbreekt in de uitgave.
- C01-76** Overige stukken
1553-1555, 1561, 1567, 1579, 1 omslag
- C01-77** Akten van inbezitneming van de eigendommen in Franche-Comté door de heer D. van Marlot namens Willem II, prins van Orange, met een protest daartegen
1648-1649 1 pak
NB Betreft David van Marlot (1593-1680).
- C01-78** Stukken betreffende de aantasting van de rechten van de prins van Oranje door de koning van Frankrijk ten aanzien van de bezittingen in Franche-Comté
1678-1679 1 omslag
NB Betreft:
- Remonstrantie van de prins van Oranje-Nassau aan de koning van Frankrijk over het niet naleven van bepaalde artikelen uit het Verdrag van Munster uit 1648 ten aanzien van zijn bezittingen in de Franche-Comté, ca. 1678. Concept.
- Brief van de heer Richard, intendant te Besançon, aan de Domeinraad te Den Haag, 4 december 1678.
- Brief van N.N. aan de extraordinaris ambassadeurs van de Franse koning, 23 februari 1679. Met als bijlagen extracten van enkele artikelen uit het verdrag van de Vrede van Munster uit 1648 en het verbaal van de commissie naar Franche-Comté vanwege Z.H. van de heer Marlot d.d. 4 juli 1648 om de domeinen van Chalon aldaar weer in bezit te nemen.
- C01-79** *C01-A-IIIBB ORGELET EN SAULNERIE-DE-SALINS*
Authentiek afschrift van de akte waarbij Filiberte van Luxemburg en haar zoon Filibert van Chalon, prins van Orange, de heerlijkheid en de landen van Rayne bij les Salines in de Franche-Comté schenken aan hun schildknaap Amey d'Arbier als dank voor zijn trouwe dienst
18 april 1526 1 katern
- C01-80** Akte van keizer Karel V voor Willem van Nassau, prins van Orange, enig erfgenaam van wijlen René van Chalon, betreffende de goederen te Orgelet, Chatelbelin (Chastel Belin) in Saulnerie-de-Salins en andere goederen in de Franche-Comté uit de nalatenschap van René van Chalon, met bijbehorende notitie
30 mei 1554 1 charter en 1 stuk aaneengehecht

NB Perkament beschadigd op de vouw, deels onleesbaar. Zegel verloren gegaan, ondertekend namens de keizer door Désiré de Symandres, secretaris van de Geheime Raad (overleden ca. 1556).

- C01-81** Akte waarbij de prinsen Filips Willem en Maurits van Nassau in het bezit worden hersteld van de zoutbronnen in Salins-les-Bains in Franche-Comté ingevolge artikel 14 van het verdrag van Antwerpen, het verdrag waarin de wapenstilstand, het Twaalfjarig Bestand, tussen Spanje en de Nederlanden was vastgelegd
16 juli 1609 1 stuk op perkament en 1 stuk
NB Geen zegel, ondertekend door 'Albert, Charles Philipes de Croy, B. de Robbians, Dennetieres'.
Met afschrift, begin 18e eeuw.
Betreft o.a. Albrecht VII, aartshertog van Oostenrijk, soeverein van de (Zuidelijke) Nederlanden (1559-1621), en Charles Philippe de Croy (1549-1613).
- C01-82** Commissie door Willem II van Oranje-Nassau voor de heer De Knuijt, als raad en gedeputeerde als eerste edele in Zeeland, om bij de Grote Raad in Mechelen de stukken te lichten en kopiëren van de zaak tegen de procureur-generaal van de Franse koning over de goederen van Chatelbelin, 29 november 1648, met een bericht van De Knuijt te Mechelen aan heren van de Raden fiscaal dat hij de gevraagde kopieën spoedig zal leveren
28 oktober 1649 1 stuk
NB Afschrift door de heer Coxy, raad van de koning te Brussel, februari 1684.
- C01-83** Stukken betreffende het proces van Willem III van Oranje-Nassau contra George van Wittembergh, prins van Montbeillard, over de restitutie van de goederen te Chatelbelin met toebehoren in Franche-Comté ingevolge de artikelen 24, 25 en 28 uit het verdrag van de Vrede van Munster, met arrest van de Raad van het Parlement van Dôle d.d. 25 november 1664
1664-1665 1 omslag
- C01-84** Memorie over de aanspraken en rechten van Willem III van Oranje-Nassau met betrekking tot Chatelbelin in Franche-Comté ingevolge de Vrede van Munster van 1648, opgesteld voor de Condestable van Castilië en gouverneur en kapitein van de Spaanse koning in de Nederlanden, tevens graaf van Bourgondië
z.d. [ca. 1670] 1 stuk
NB Betreft Íñigo Fernández de Velasco (1629-1696), landvoogd van de Zuidelijke Nederlanden van 1668 tot 1670.
- C01-85** *C01-A-IIIBC ROUGEMONT EN VERRE*
Correspondentie tussen Willem van Nassau, prins van Orange, en Marc de Rey, heer van Issey, gouverneur van Dôle, over de aankoop behoudens het recht van terugkoop van de heerlijkheid Rougemont in Franche-Comté
14 februari-14 juni 1556 1 omslag

NB Digitaal toegankelijk gemaakt door J.H. Kluiver, J.G. Smit en B.A. Vermaseren in 2005 op de website van Huygens ING, nrs. 5092-5096. Brief d.d. 14 juni 1556 (nr. 5093) niet aangetroffen.

- C01-86** Stukken betreffende de verkoop door Willem van Nassau, prins van Orange, aan Marc de Rey, heer van Issey, van de heerlijkheid van Rougemont in Franche-Comté voor 20.000 francs, behoudens het recht van terugkoop gedurende twaalf jaar
1556-1557, 1561 2 charters en 1 omslag
NB Met akte van verkoop, 22 februari 1556. In tweevoud, een charter met zegel, gecancelleerd, van het andere is het zegel verloren gegaan.
- C01-87** Stukken betreffende de verkoop door Willem van Nassau, prins van Orange, aan Pancras Bouvalet van de heerlijkheid van Verre in Franche-Comté voor 5.000 gouden ecu's, behoudens het recht van terugkoop gedurende zes jaar
1561 1 omslag
- C01-88** Afschriften van stukken betreffende de terugkoop van de heerlijkheden van Rougemont en Verre in Franche-Comté februari-mei 1620 1 omslag

C01-B BESTUUR

C01-B-I REGELGEVING

- C01-89** Verhandeling over de geschiedenis van het prinsdom Orange en de aanspraken daarop door de Franse koning
1 augustus 1689 1 deel

NB 'Memoires pour servir d'addition à l'histoire de la Principauté d'Orange contre les pretentions et les violences de la France'.

Met voorin een opdracht aan de heren van de Domeinraad door Charles Blisson.

- C01-90** Verzameling van wetten, privileges en gewoonterecht van het prinsdom Orange door Charles Blisson
1693 1 katern

NB 'Recueil des édicts, loix, ordonnances, reglements, statuts, privilèges, libertés, immunités, coûtumes et usages de la Principauté d'Orange, faits tant par les sérénissimes Princes, que par la Cour de Parlement'.

C01-B-II BESTUUR VAN DE GOUVERNEUR

- C01-91** Notitie voor Filiberte van Luxemburg, prinses van Orange, door de regent van het prinsdom Orange, met aantekening van de beantwoording in de marge
17 maart 1529 1 katern

- C01-92** Verklaringen van de gouverneur en andere autoriteiten van het prinsdom Orange, dat zij alle akten die zij sedert 23 september 1531, toen René van Chalon het prinsdom in bezit nam, hebben uitgevaardigd in zijn naam
9 en 10 september 1532 1 omslag

NB Het betreft afschriften, 17e eeuw.

- C01-93** Brief van René van Chalon aan Gonyon Virieux, procureur van Orange
12 februari [15]39 1 stuk

NB Met ondertekening door René van Chalon.

Afkomstig uit de verzameling Administratieve archieven en Heerlijkheidsarchieven (oud inventaris 28), p. 123, nr. 19, verworven door aankoop op een veiling in 1894. Met omslag van beschrijving uit de catalogus van de betreffende veiling onder nr. 1.

- C01-94-95** Stukken betreffende het bestuur van het prinsdom Orange
1547-1574 1 pak en 1 omslag

- C01-94** 1547-1574, 1 pak

NB 'Allerhande schreiben und handlung das fürstenthumb Oranien belangendt'.

Afkomstig uit de Dillenburgse archieven, oude nrs. 155-157 en 481.

De stukken zijn bij een recente restauratie losgemaakt uit de band.

Bevat briefwisseling met Willem van Nassau, prins van Orange, uit de jaren 1561, 1572-1574, digitaal toegankelijk gemaakt door J.H. Kluiver, J.G. Smit en B.A. Vermaseren in 2005 op de website van ING Huygens, nrs. 5070-5075, 5078, 5838-5841, 11245-11247; alsmede briefwisseling met zijn broers Lodewijk, graaf van Nassau, uit 1573-1574 en Jan, graaf van Nassau, 1574.

- C01-95** 1548-1551, 1567-1568 en z.d., 1 omslag
- C01-96** Adressen aan de prins van Orange door edelen en ingezetenen van Orange om in hun rechten en vrijheden te worden gehandhaafd, kort na de réintégrande van Willem van Oranje-Nassau als prins van Orange, met ondertekening van de indianers z.z. [ca. 1560] 2 stukken
NB Réintégrande: bezitsherstel van de wettelijke eigenaar van geplunderde goederen.
- C01-97** Instructies voor D'Avian en François Dancely, heer van Minay, gouverneur en luitenant-generaal van Orange [1578]-1579 4 stukken
NB Bevat (concepten) van brieven van Willem van Nassau, prins van Orange, digitaal toegankelijk gemaakt door J.H. Kluiver, J.G. Smit en B.A. Vermaseren in 2005 op de website van ING Huygens, nrs. 5085-5088.
- C01-98** Verbalen betreffende de inbezitneming van het prinsdom Orange na het overlijden van prins Willem van Oranje-Nassau 1579, 1584-1585 1 band
NB 'Die Besitznehmung von Orange betr. 1584'.
Met een afschrift van het arrest waarbij Maurits tot regent wordt verklaard, 28 september 1584.
Afkomstig uit de Dillenburgse archieven, oude signaturen No 11 en K318.
- C01-99** Register met minuten van uitgaande stukken van en afschriften van ingekomen stukken bij Maurits van Nassau als regent van Orange 1588, 1591-1592 1 pak
NB 'Registre des dépêches concernantes la Principauté d'Orange'.
Met perkamenten band, waaruit de stukken bij een recente restauratie zijn losgemaakt. Stukken aangetast door waterschade, deels onleesbaar.
- C01-100** Brief van Maurits aan het parlement van Orange 9 november 1596 1 omslag
NB Met enkele stukken betreffende de commissie van de heer van Sint-Aldegonde, mei 1597.
Betreft de dienstreis van Filips van Marnix van Sint-Aldegonde (1540-1598) naar Orange, op verzoek van prins Maurits, van november 1596 tot februari 1598. Deze missie had tot doel om in Orange een algehele reorganisatie op kerkelijk, wetenschappelijk en cultureel terrein door te voeren, maar draaide uit op een mislukking. Zie ook A.A. van Schelven, Marnix van Sint Aldegonde, 1939.
- C01-101** Stukken betreffende het bestuur van Orange naar aanleiding van de vredesverdragen met de Franse koning 1596-1598 4 stukken
- C01-102** Verslag van het besprokene van prins Maurits van Nassau met de

- Fransen ambassadeur Du Maurier te Den Haag over de opvolging van de teruggetreden gouverneur Croesere door prins Don Emanuel van Portugal en het verzoek aan zijn broer Frederik Hendrik van Nassau om orde op zaken te stellen in Orange, opgesteld door J. Junius
25 juni 1619 1 stuk
- C01-103** Instructie door Frederik Hendrik van Nassau, prins van Orange, voor mr. Johan de Knuijt, ordinaris-raad, om af te reizen naar Orange en daar orde op zaken te stellen
19 februari 1630 1 stuk
- C01-104** Stukken ingekomen bij en minuten van uitgaande stukken van mr. Johan de Knuijt, gezant in Orange van Frederik Hendrik van Oranje-Nassau
22 juni-21 augustus 1630, 14 en 23 oktober 1634 1 omslag
- C01-105** Stukken betreffende verschillende aangelegenheden in de relatie tussen Lodewijk XIII, koning van Frankrijk, en zijn neef Frederik Hendrik van Nassau als prins van Orange, waaronder afschriften van brieven van de koning
1633-1635 1 omslag
NB Betreft tevens de heerlijkheid Château-Renard bij Orleans, die Frederik Hendrik van zijn moeder Louise de Coligny had geërfd.
- C01-106** Stukken van uiteenlopende aard betreffende het bestuur van het prinsdom Orange
1626-1645 en z.d. [1e helft 17e eeuw] 1 omslag
- C01-107** Brief van de heer De Peiresc te Aix-en-Provence aan de burggraaf van Dohna, gouverneur van Orange
9 juni 1657 1 stuk
NB Betreft de Franse geleerde Nicolas Claude Fabri de Peiresc (Peirescius), die twee weken later overleed op 24 juni 1637 te Aix-en-Provence.
- C01-108** Verbaal door Jacques van Santen, luitenant van Orange, bij afwezigheid van de gravin van Dohna, gouvernante van het prinsdom, van de inhuldiging van Willem II van Nassau als prins van Orange na het overlijden van zijn vader prins Frederik Hendrik, met de formulieren met de eed van trouw zoals afgelegd door de verschillende instanties en autoriteiten, opgetekend door griffier Jean Sauzin
9 april- 8 juni 1647 1 band en 5 stukken
NB 'Cayer contenant les serements de fidelité prestes au serenissime tres haut et victorieux Prince Monseigneur Guillaume de Nassau par la grace de Dieu Prince d'Orange a son advenement en laditte Principauté etc.'.
Met de formulieren met eed van trouw, afgelegd door Jean Sauzin als griffier, 15 juni 1647, en de raden en functionarissen van Orpierre en Trescléoux, 8 en 28 mei en 3 juni 1648; en een begeleidend schrijven van luitenant Van Santen aan Willem II van Nassau, prins van Orange, 18 juni 1647.

-
- C01-109** Stukken betreffende hernieuwde inbezitneming, de regeling van het bestuur en het beheer van de domeinen in het prinsdom Orange, geschreven door Gaspard de la Pise z.d. [ca. 1665] 1 omslag
NB Betreft:
- soevereiniteit van de prins van Orange
- domeinen en financiën
- de munt
- de tolleren
- raad en gemeente van Orange
- raad en gemeente van Gigondas
- raad en gemeente van Jonquieres
- raad en gemeente van Courthezon
- geestelijken en andere religieuze personen
- predikanten
- parlement van Orange
- C01-110** Stukken betreffende archivaris Jean Sauzin en de tegen hem gelaste maatregelen vanwege zijn ontrouwe handelen, opgesteld door Gaspard de la Pise 1665 1 omslag
NB Betreft Gaspard de la Pise (overleden 1666), oudste zoon en secretaris van Joseph de la Pise.
- C01-111** Verslag van hetgeen in de Domeinraad in aanwezigheid van de heren Van Zuylichem, Buysero en Ketting is besproken over het overlijden van de heer van Valkenburg in 1630 toen prins Frederik Hendrik van Oranje-Nassau prins van Orange was 8 februari 1668 1 stuk
NB Van Valkenburg overleed 11 juni 1630, het gesprek moet kort daarna hebben plaatsgevonden.
- C01-112** Verhandeling over de financiële positie van Frankrijk binnen Europa, geschreven door Charles Blisson, griffier van Domeinen en financiën van Orange z.d. [ca. 1691] 1 katern
NB 'Examen de l'état de l'intérieur de la France et de ses finances, ou l'on prouve la chute et le deperissement prochain de l'un et de l'autre, si la constitution presente ou l'Europe se trouve, continue'.
- C01-113** Stukken ingekomen bij en uitgegaan van Charles Blisson, griffier van Domeinen en financiën van Orange 1690-1693, 1696-1697 1 pak
- C01-114** *C01-B-III OORLOG EN BEZETTING*
Akte waarbij Filips van Valois, koning van Frankrijk, een regeling treft met zijn neef Jan van Chalon, heer van Arlay, die in oorlog is met de broer van de koning, de hertog van Bourgondië 27 februari 1348 1 charter en 1 stuk
NB Zegel aan het origineel verloren gegaan.

Met afschrift, begin 18e eeuw.

- C01-115** Afschrift van de verklaring van René, zoon van de koning van Jeruzalem en Sicilië, hertog van Anjou, Bar en Lotharingen, dat hij een losgeld van 15.000 franken heeft ontvangen van zijn neef Lodewijk van Chalon-Arlay, prins van Orange, die door zijn andere neef, de hertog van Bourgondië gevangen is genomen
6 augustus 1432 1 katern
NB Het betreft een 18e eeuws afschrift.
Betreft René I van Anjou (1409-1480).
- C01-116** Afschrift van de verklaring over het herstel van het bestuur van Orange als soeverein prinsdom, ingevolge het verdrag tussen de koning en de keizer, en het verwijderen van de wapens van de koning van de poorten van de stad Orange, die worden overgebracht naar de kerk van de franciscanen
25 januari 1529 1 katern
NB De verklaring is opgesteld door Guillaume Vivien, publiek notaris en griffier bij het Hof van de stad Orange.
Het betreft een 17e eeuws afschrift.
- C01-117** Afschrift van de akte waarbij koning Frans I van Frankrijk de teruggave gelast van het prinsdom Orange ingevolge de vredesverdragen met keizer Karel V gesloten te Madrid d.d. 14 januari 1526 en te Kamerijk d.d. 3 augustus 1529
13 november 1529 2 stukken
NB Met een afschrift van het betreffende artikel uit het verdrag van Kamerijk.
Het betreft 17e eeuwse afschriften.
- C01-118** Verbaal van Pieter van Varick en Paul van Heyst, commissarissen afgevaardigd naar Orange door prins Willem van Oranje-Nassau om de orde in het prinsdom te herstellen
31 januari 1564-16 maart 1565 1 band
NB Met annotatie door De la Pise.
- C01-119** Aanvullende artikelen bij het eerder gesloten vredesverdrag d.d. 11 oktober 1564, overeengekomen tussen afgevaardigden van het bestuur van de paus in Avignon en Pieter van Varick, heer van Grippesteijn, gouverneur van de prins van Orange
z.d. [ca. 1564] 1 stuk
- C01-120** Brief van graaf Lodewijk van Nassau aan koning Karel IX van Frankrijk over de moordpartijen in de stad Orange
27 februari 1571 1 stuk
- C01-121** Briefwisseling tussen graaf Lodewijk van Nassau en koning Karel IX van Frankrijk over de teruggave van het kasteel van Orange aan zijn broer Willem van Nassau
27 februari, 22 maart en 7 april 1571 1 omslag

NB Met een brief aan kapitein De Montméjean, sergeant van het kasteel van Orange, 9 april 1571.

Het betreft afschriften uit de 16e en 19e eeuw.

- C01-122** Afschrift van het besluit van de koning van Frankrijk om het garnizoen uit Orange te verwijderen en het kasteel aldaar met alle toebehoren aan Willem, prins van Orange, terug te geven
11 oktober 1572 1 stuk
NB Het betreft een 17e eeuws afschrift.
- C01-123** Artikelen met de voorwaarden van hen die de gereformeerde religie zijn toegedaan in het Comtat Venaissin, Avignon en Orange voor een vredesverdrag met de paus, met reactie van de wederpartij
1578 1 katern
NB In dorso: 'Capitoli dell'accorde nella restituzione de Menerba.'
Afkomstig uit de archieven van het Comtat, aangekocht door prins Alexander op een veiling bij Etienne Charavay te Parijs d.d. 17 april 1880.
- C01-124** Afschrift van het vredesverdrag tussen de paus en Filips Willem, prins van Orange
31 mei 1589 1 stuk
- C01-125** Brieven van de president van Châteauneuf aan Filips Willem, prins van Orange, over de erkenning van de bevoegdheden van de vice-legaat van Avignon
1613 en 1614 2 stukken
- C01-126** Afschrift van het verdrag tussen koning Lodewijk XIII van Frankrijk en Johan de Hertoge van Osmael, heer van Valkenburg, gouverneur van het prinsdom Orange, waarbij de laatste het gezag van de koning over de stad, het kasteel en het prinsdom erkent en instemt met de legering van een garnizoen van honderd katholieke soldaten in Orange, belooft dat hij het katholieke geloof zal aannemen en dat het bestuur na zijn overlijden zal worden toevertrouwd aan zijn enige zoon
30 november en 18 december 1627 1 katern
NB Dit geheime verdrag is nooit werkelijk tot uitvoering gekomen en zou enkele jaren later leiden tot de ondergang van gouverneur Van Valkenburg. Zie: A. Wilhelm, Orange und das Haus Nassau-Oranien im 17. Jahrhundert (Berlijn 2018), 82-83.
- C01-127** Voorwaarden voor overgave door Johan De Knuyt, commissaris namens Frederik Hendrik, prins van Orange, voorgelegd aan Jan van Engelen, luitenant, François de St. Laurens, sergeant-majoor, en François du Weert, munitiemeester, ingenieur en trezorier van het garnizoen, na het overlijden van gouverneur Jean de Hertoge, heer van Valkenburg
13 juni 1630 1 katern

- C01-128** Afschrift van een vergelijkend overzicht van de inventaris van de aanwezige bewapening, munitie en levensmiddelen in het kasteel van Orange in de jaren 1640 en 1660
z.d. [ca.1660] 2 stukken
NB Met begeleidend schrijven aan de Raden van Amalia van Solms, regentes van Orange, ca. 1660.
- C01-129** Afschrift van de akte van capitulatie tussen koning Lodewijk XIV van Frankrijk en Frederik, burggraaf van Dohna, gouverneur van het prinsdom
20 maart 1660 1 stuk
NB Notarieel afschrift, 16 februari 1698. Oorspronkelijk inliggend in nr. C01-45.
- C01-130** Stukken over de erkenning van de bevoegdheden van Lomellini, vice-legaat van Avignon, door het parlement van Orange
1665-1667 1 omslag
- C01-131** Afschrift van een brief van Willem III, prins van Orange, te Den Haag aan de heer Berckhoffer, bevelhebber van het kasteel van Orange, met instructie voor de verdediging van het kasteel
6 april 1673 1 omslag
NB Het betreft een afschrift uit begin 18e eeuw.
Met de voorwaarden waaronder hij capituleert en het kasteel overdraagt aan de graaf van Grignan, bevelhebber van de troepen van de Franse koning, 24 november 1673.
- C01-132** Uittreksels van brieven, vermoedelijk afkomstig van de heer Berckhoffer, bevelhebber van het kasteel van Orange, over de gebeurtenissen direct voorafgaand aan en volgend op de overgave van het kasteel aan de graaf van Grignan, aanvoerder van de Franse troepen
20 en 22 november en 1 december 1673 2 stukken
- C01-133** Verslag van het gebeurde in de stad Orange tussen 20 februari en 6 mei 1679, nadat een door de katholieken opgericht kruis op een van de bastions van de citadel in de nacht van 20 op 21 februari werd neergehaald door de protestanten
1679 1 katern
NB 'Relation contenant ce qui s'est passé au sujet de la Croix d'Orange'.
- C01-134** Afschriften van stukken betreffende de onlusten in de stad en het prinsdom Orange in 1681 en 1682, ingekomen bij raadpensionaris Gaspard Fagel
22 januari en 3-29 september 1682 1 omslag
NB Met een brief van de Franse koning.
Bevatte tevens 'Verbalen van 't gepasseerde in de Stadt, ende het Prinsdom van Orange', gedrukt door Jacobus Scheltus te 's-Gravenhage uit 1682, welke uitgave in 1953 is overgebracht naar de bibliotheek (J 12-4615).
- C01-135** Verslag door vertegenwoordigers van het parlement van Orange over de vreugdevuren in de omgeving van Orange vanwege de

kroning van Willem III tot koning van Engeland, en de weigering
dienaangaande door de inwoners van de stad

4 juli 1685

1 stuk

NB Ontvangen in 1892 van de particuliere secretaris van de koning, nadat het in 1872 door G.J. Giudici te Rotterdam was toegezonden aan de Particuliere bibliotheek des Konings.

C01-136

Verslag van de gebeurtenissen in Orange tussen 27 oktober 1689
en 10 februari 1690

z.d. [ca. 1690]

1 katern en 1 stuk

NB 'Relation sincère et véritable de cequi s'est passé dans la Principauté d'Orange au mois d'octobre de l'année 1689'.

Met een brief van Charles Blisson, griffier van de domeinen, 17 oktober [1689].

C01-B-IV INTERNE VERHOUDINGEN

C01-B-IVA PARLEMENT VAN ORANGE

C01-137

Lijsten van raden van het parlement van Orange
1619-1621, 1623-1624

4 stukken

C01-138

Stukken betreffende de verkoop van het huis van Paul de Julien,
advocaat en procureur-generaal, in de wijk Pont Neuf te Orange
1623-1633

3 stukken

NB Het betreft afschriften uit 1636.

Het huis werd in eerste instantie aangekocht door de stad om als raadhuis te worden ingericht, maar vervolgens doorverkocht aan de prins van Orange als nieuwe zetel van het parlement, dat er tot de opheffing in 1703 vergaderde. Zie Hollard, Archives des princes, 114.

C01-139

Afschrift van het edict waarbij Willem III, prins van Orange, de
leden van het parlement van Orange met twee vermeerderd d.d. 9
mei 1658, en afschrift van de herroeping van dat besluit d.d. 24
december 1658, met bijbehorende stukken
1658

1 omslag

C01-B-IVB STAD ORANGE

C01-140

Afschrift van de akte waarbij Raymond I en zijn broer Guillaume II
van Les Baux, prins en medeprins van Orange, alsmede Bernardus
de Combi, prior van het hospitaal van de johannieters aldaar, de
inwoners van Orange, binnen en buiten de stad, vrijstelling
schenken van betaling van het trezenum

27 oktober 1231

1 katern

NB Het trezenum (trézain) betreft het recht van de heer op een dertiende deel van de koopsom bij overdracht van huur- of pachtgoed.

Het betreft een notarieel afschrift naar het origineel, 1574.

Niet in Barthélemy.

C01-141

Akte waarbij François Barcanto, prior van Saint-Gilles, arbiter in het
conflict tussen de inwoners van de stad Orange en hun heren

Raymond I en Guillaume III van Les Baux, prins en medeprins van Orange, alsmede Giraud Lamy, commandeur van het hospitaal van de johannieters aldaar, bepaalt dat de laatsten een algemeen pardon zullen verlenen aan de opstandige inwoners en de vertegenwoordigers van hun gilden zullen erkennen, dat die inwoners echter op hun knieën om vergiffenis zullen vragen, trouw zullen zweren en absolutie zullen ontvangen uit handen van de bisschop van Orange en dat alle muren en verdedigingswerken die zij eigenstandig hebben opgetrokken, zullen worden vernietigd
 26 mei 1247 1 charter en 1 katern

NB Het origineel met loden bul.

Met afschrift, 1709.

Barthélemy, reg.nr. 331 (ad 26 mei 1247).

C01-142

Register met notariële afschriften van statuten en privileges verleend door de prinsen van Orange aan de stad Orange over 1282-1475

16e eeuw

1 deel

NB 'Libertates et statuta'.

Met originele perkamenten band. De originele akten berusten in de Archives municipales d'Orange. Vgl. L. Duhamel, 'Inventaire-sommaire des archives municipales antérieures à 1790 de la ville d'Orange. Tome 1er: séries AA-CC' (Orange 1917).

Specificatie:

f. 1r Statuten verleend door Bertrand van Les Baux, 23 juli 1311.

NB Barthélemy, reg.nr. 966.

f. 20r 'Instrumentum declarationum predictarum libertatum', 26 maart 1324.

NB Barthélemy, reg.nr. 1057 (ad 26 maart 1325).

f. 29v 'De ponderibus et mesures, de notariis et multis aliis', 11 mei 1332.

NB Barthélemy, reg.nr. 1102.

f. 39r 'Quando extraneus vendit rem francam seu feudalem et quando et qualiter deberatur dari laudimium sive tregenum', 1 mei 1339.

NB Barthélemy, reg.nr. 1168.

f. 42v 'De baclanisis et ponderibus non legalibus', 24 maart 1361.

NB Barthélemy, reg.nr. 1403 (ad 24 maart 1362).

f. 45v 'Instrumentum conventionis pedagiorum et leydarum inter loca et gentes de Aurayca et de Podiolenco, de Mornatio et Sancta Cecilia et de loco Venaissini', 26 maart 1338.

NB Barthélemy, reg.nr. 1157.

f. 50v 'Donatio et remissio patiarum Aurayce occupatarum et non occupatarum necnon et Codileti... dicte universitati Aurayce', 27 april 1352.

NB Niet in Barthélemy.

f. 56r 'Instrumentum decimarum inquisicianum', 20 oktober 1363.

NB Niet in Barthélemy.

f. 61r 'Crida civitatis Aurayce', 6 augustus 1356.

NB Niet in Barthélemy.

f. 63r 'Instrumentum libertatis Aurayce contra notaries inquisiciorum', 24 mei 1368.

NB Niet in Barthélemy.

f. 69r 'Instrumentum universitatis bannorum', 19 maart 1369.

NB Niet in Barthélemy.

f. 72r 'Instrumentum privilegii sindicatus generaliter et quomodo antiqui syndici novos constituent et antiqui consilium novum constringere possint adversa capitula', 27 juni 1369.

NB Niet in Barthélemy.

f. 78r 'Ilec sunt antiquivres libertates', 6 december 1282.
 NB Barthélemy, reg.nr. 630.
 f. 94v 'Instrumentum qualiter concilium potest cligare clavarium nannorum', 4 juni 1386.
 NB Barthélemy, reg.nr. 1598.
 f. 102v 'Instrumentum nundinorum sancti Eutropi', uitgevaardigd door Lodewijk van Chalon, 20 september 1428.
 NB Niet in Barthélemy.
 f. 103r 'Instrument des foires de S. Eutropiet marchés', uitgevaardigd door Lodewijk van Chalon, 1 augustus 1453.
 NB Niet in Barthélemy.
 f. 108r 'Transactio inbita et passata inter d. principem Aur. et subdictos principatus Aurayce super justiciam, 26 januari 1471.
 f. 112r 'Venditio sive transportus homagii superioritatus principatus Aurayce facta domino nostro regni Dalphino pretio XLm. scutorum, 9 juni 1475.
 NB Afschrift naar het origineel in de Rekenkamer.

- C01-143** Akte van erkenning door de slaggers van de stad Orange aan Raymond III van Les Baux en zijn opvolgers vanwege de verpachting van de banken en tafels voor het houthouwen en verkopen van vlees
 10 februari 1332 1 charter
 NB Groot formaat, twee grote stukken perkament aaneengehecht. Zegel verloren gegaan.
- C01-144** Afschrift van de akte waarbij Raymond IV van Les Baux naar aanleiding van klachten van de raad van de stad Orange een einde maakt aan de heffing van bepaalde heerlijke rechten bij de verkoop van huizen en andere bezittingen
 1 mei 1339 1 katern
 NB Het betreft een notarieel afschrift, 1589.
 Het betreft 'droits des lods et de trézain'.
 Barthélemy, reg.nr. 1168.
- C01-145** Verslag van een onderzoek door Etienne Bastard de Chalon op verzoek van de edelen van Orange, en de heer van Caderousse in het bijzonder, inzake het recht dat zij menen te bezitten om hun vee na het binnenhalen van het eerste hooi, in het hele gebied van Orange te mogen weiden
 19 december 1491 1 katern
- C01-146** Afschrift van de akte van Filiberte van Luxemburg, voogdes van Filibert, prins van Orange, waarbij zij de inwoners van Orange de handhaving van hun rechten verzekert
 25 april 1515 1 katern
 NB Het betreft een 16e eeuwse afschrift.
- C01-147** Afschrift van ordonnances en andere regelgeving door Willem, prins van Orange, voor het bestuur van het prinsdom
 1565 1 katern
 NB 'Ordonnances, loix et statuts faicts par monseigneur le Prince d'Oranges pour le règlement de son principauté'.
 Gerestaureerd, katern losgemaakt.

- C01-148** Afschrift van de privileges van de stad en gemeente van Orange, deels herzien en uitgebreid, zoals bevestigd door Filips Willem van Nassau, prins van Orange
25 april 1607 1 katern
NB Authentiek afschrift, alsmede van zekere artikelen 29-36 over de leengoederen en de heffing van de lods en de trezain, 1607
Slot ontbreekt.
Bevatte ook 'Privilèges et libertéz octroyées à la cité et ville d'Orange, par ces Princes Souverains : de nouveau reveues, reformées, et augmentées, par très-haut, & puissant prince Philippe Guillaume de Nassau, par la grâce de Dieu Prince Souverain dudit Orange'. Gedrukt te Orange, 1607. 1 deel. Overgebracht naar de bibliotheek in 1953.
- C01-149** Stukken betreffende de fortificatie van de stad Orange onder leiding van luitenant en kapitein heer van Valkenburg
1621 en z.d. 3 stukken
- C01-150** Rekening van door de stad Orange uitbetaalde jaargelden
23 oktober 1623 1 stuk
NB Afschrift uit het Livre noir op het stadhuis.
- C01-151** Correspondentie met het stadsbestuur van Orange
1624-1640 1 stuk
NB Met afschriften van enkele oudere stukken uit 1557, 1574 en 1584.
- C01-152** Lijsten van burgemeesters, raden en andere functionarissen van de stad Orange
1628-1630 4 stukken
- C01-153** C01-B-IVC UNIVERSITEIT VAN ORANGE
Vidimus door Raymond V van Les Baux, prins van Orange, van de akte d.d. 6 juni 1365 waarbij keizer Karel IV op verzoek van Raymond van Les Baux en de stad van Orange daar ter stede een universiteit sticht
7 juli 1380 1 charter en 1 katern
NB Het origineel met loden bul.
Met afschrift, 1709.
Barthélemy reg.nr. 1429 (ad 6 juni 1365).
- C01-154** C01-B-IVD KERK
Afschrift van de akte waarbij Willem van Les Baux, prins van Orange, op verzoek van de bisschoppen van Orange, Toulouse en Saint-Paul-Trois-Châteaux die de kerk van Orange aan de Maagd Maria komen wijden, deze kerk, alle daaraan verbonden kanunniken en toebehorende goederen onder zijn bescherming neemt
7 november 1208 1 stuk
NB Het betreft een 17e eeuws afschrift.

Barthélemy, reg.nr. 132 (ad 26 okt. 1208).

- C01-155** Correspondentie over de protestantse kerk in Orange
1579, 1581 en 1583 1 omslag
NB Deels afschriften.
Bevat briefwisseling met Willem van Nassau, prins van Orange, uit de jaren 1578-1579, 1581-1583, digitaal toegankelijk gemaakt door J.H. Kluiver, J.G. Smit en B.A. Vermaseren in 2005 op de website van ING Huygens, nrs. 5079-5084, 7668.
Correspondenten:
- Henri de Montmorency-Damville, Frans maarschalk, [1579]
- Hendrik III, koning van Frankrijk, 1579, 1583
- Hendrik, prins en koning van Navarra, 1581
- Lesdiguières, 1582
- C01-156** Stukken betreffende de uitoefening van de protestantse religie in
het prinsdom Orange
1601-1618 1 omslag
- C01-157** Memorie van griffier Jacques de la Pise voor Frederik Hendrik van
Nassau, prins van Orange, onder meer over de bisschop van
Orange en een samenkomst van de predikanten van de
gereformeerde kerken in het prinsdom
1624 1 stuk
- C01-158** Memorie van de heer Sylvius voor Frederik Hendrik van Nassau,
prins van Orange, over zijn eigen functioneren als predikant in
Orange en over de inning van de zouttol op de Rhone
z.d. [ca. 1635] 1 stuk
NB Betreft David Sylvius, predikant te Orange 1623-1665.
- C01-159** Akte van trouw van de katholieke geestelijkheid in het prinsdom
Orange aan Willem III, prins van Orange
13 juni 1663 1 stuk
NB Aanwinst van onbekende herkomst.
- C01-160** Verzoekschriften aan Willem III, prins van Orange, van de markies
de Causans om in de hem toekomende rechten te worden hersteld
en van Jeanne de Causans, abdis van Saint-André-de-Ramières, om
te worden hersteld in het bezit van haar abdijgoederen
1698 1 pak

C01-C BEHEER

C01-C-I ALGEMEEN

- C01-161** Afschrift van de minuut van de akte van vernieuwing van de leenrechtelijke verhoudingen in het prinsdom Orange door Maurits van Nassau als regent van het prinsdom
1588 2 stukken
NB Met een opgave van de ontvangen recognitiegelden voor de lenen in Courthezon, 1587-1588.
- C01-162** Adviezen door griffier Jacques de la Pise voor Maurits van Nassau, prins van Orange, met voorstellen tot aanpassing van de regelgeving met betrekking tot het beheer van de domeinen in het prinsdom ter voorkoming van enkele misstanden aangetroffen in de rekeningen van de trezorier-generaal, met bijbehorende commentaren en de daarop genomen beschikkingen
1624 1 band
- C01-163** Stukken betreffende de inning van directe belastingen in de verschillende domeinen in het prinsdom
1627-1640 1 omslag
NB Onder andere Jonquières en Gigondas.
- C01-164** Staten met beschrijving van de toestand van de bezittingen in het prinsdom door griffier Joseph de la Pise in 1629-1631
1631-1632 1 omslag
NB 'Double des extraits des parties casuelles de l'année 1631'.
Opgemaakt 1631 en ontvangen 6 maart 1632.
- C01-165** Stukken betreffende de financiële toestand van de heerlijkheden in het prinsdom
1679-1681 1 pak

C01-C-II KASTEEL ORANGE

- C01-166-167** Rekeningen van ontvangsten en uitgaven voor de nieuwe fortificatiewerken en bewapening van het kasteel in Orange over 1621-1622, door Jan Sherwouters, controleur van prins Maurits van Oranje-Nassau
1621-1622 2 katernen
NB Overhandigd aan de Rekenkamer van de prins van Orange door P. de Jonghe, 3 juli 1622 en 8 februari 1623.
- C01-166** 1621, 1 katern
- C01-167** 1622, 1 katern
- C01-168-169** Rekeningen van ontvangsten en uitgaven voor het levensonderhoud en de munitie op het kasteel van Orange, door luitenant Jacques van Santen

-
- C01-168 1646-1647 2 katernen
1646, 1 katern
- C01-169 1647, 1 katern
- C01-C-III TOLLEN*
- C01-170 Uittreksel van de akte waarbij Raymond IV van Les Baux instemt met de benoeming van een commissie van rechtsgeleerden om een einde te maken aan het verschil in de hoogte van de tol (péage et leyde) te betalen door de inwoners van de stad Orange en de omliggende plaatsen Piolenc, Nornas, Sainte-Cécile en Vaison
26 maart 1338 1 stuk
NB Het betreft een 17e eeuws uittreksel.
Barthélemy, reg.nr. 1157.
- C01-171 Notariële akte waarbij Jan van Chalon en Marie van Les Baux van Filippa van Mons, vrouwe van Sérignan, haar gedeelte van de markttol van Orange aankopen
25 november 1410 1 charter
NB Zegel verloren gegaan. Perkament beschadigd aan de bovenzijde.
Barthélemy, reg.nr. 1728.
- C01-172 Afschrift van het arrest van het parlement van Orange betreffende de markttol van de heer van Caderousse
18 februari 1566 1 stuk
- C01-173 Afschrift van het adres van het Hof van Montpellier betreffende het recht van de prinsen van Orange om tol te heffen op de Rhône, met afschriften van patentbrieven van koning Lodewijk XIII van Frankrijk, waarbij dat recht van kracht wordt verklaard
1607-1610 1 omslag
- C01-174 Arrest van de Raad van State van de koning van Frankrijk waarbij prins Filips Willem het recht behoudt om tol te heffen op de Rhône z.d. [27 november 1610] 1 stuk
- C01-175 Stukken betreffende de Rhônetol op zout en andere koopwaar
1634, 1636-1637 7 stukken
- C01-176 Inventaris met uitgebreide beschrijvingen van alle rechtstitels en andere stukken betreffende de tol op de Rhône in het archief van Orange, gemarkeerd A-Z en AA-DD, in kopie toegezonden aan de Raad van State in Parijs, ter adstructie (toelichting) van het arrest van de Raad van State d.d. 26 november 1665, bedoeld om een einde te maken aan de misstanden bij de tolheffing, welke kopieën nadien met de inventaris door de griffier Sauzin bij de Domeinraad te Den Haag zijn gedeponereerd
25 april 1666 1 katern
NB 'Inventaire des actes, tiltres et documens, que les Sieurs de Lubières, Silviux et Sauzin, Conseillers au Bureau des Domaines et Finances de S.A. en sa Principauté d'Orange ont portes en la Ville de Lion par deliberation dudit Bureau

au mois de juin 1665 et remis les Coppies collationné pardevant Mr de Saron Champiny, (...), lesquelles Coppies ledict Sieur de Champiny avoit envoyées au Roy ou a son Conseil a Paris et sur lequel est intervenu un arrest dudit Conseil du xxviem Novembre 1665'.

Met aanvullende beschrijving van stukken uit 1665-1666 over de commissie naar Parijs, genummerd 75-82, en een akte uit 1634-1635, genummerd 26, met ondertekening voor ontvangst te Den Haag door L. Buysero, 8 januari 1668. Kanttekening op het voorblad: 'De Heer Sauzin heeft van desen Inventaris een dubbele mede genoomen naer Orange, In Januario 1668.'

C01-C-IV DOMEINGOEDEREN IN HET PRINSDOM ORANGE

C01-C-IVA COURTHÉZON

C01-177

Akte van ruil door Guillaume Cornelius en zijn vrouw, dochter van Bérenger van Bésignan, met instemming van Raymond van Les Baux en zijn neef Bertrand van Les Baux, aan Giraud Lamy, commandeur van het hospitaal van de johannieters te Orange, van hun bezittingen in het gebied van Martignan tegen bepaalde rechten van het hospitaal in Courthézon

13 april 1241

1 charter

NB Zegel verloren gegaan.

Barthélemy, reg.nr. 285 (ad 13 april 1240).

C01-C-IVB GIGONDAS

C01-178

Afschriften van akten van verhuur door Willem, prins van Orange, of diens gouverneur van wijngaarden in Gigondas

22 december 1553, 26 mei 1556 en 26 november 1557 3 stukken

NB Het betreft authentieke afschriften, 16e eeuw.

C01-C-IVC JONQUIÈRES

C01-179

Akte waarbij Guillaume de Camaret, zoon van Pierre, en Raimbaud le Juste, zoon van Geoffroy, afstand doen van hun rechten en bezittingen te Jonquières ten gunste van Raymond II van Les Baux, medeprins van Orange, en zijn zoon Bertrand

23 augustus 1275

1 charter

NB Beschadigd, zegel verloren gegaan.

Barthélemy, reg.nr. 587 (ad 23 aug. 1287).

C01-180

Brieven van Jacques de la Pise over de rechten van Filips Willem, prins van Orange, met betrekking tot de domeinhof (la Grange) te Jonquières

28 oktober 1610 en 12 januari 1611

3 stukken

C01-C-V DOMEINGOEDEREN BUITEN HET PRINSDOM ORANGE

C01-C-VA DAUPHINÉ

C01-181

Afschrift van de akte van Willem van Chalon-Arlay, prins van

-
- Orange, over de tol die de inwoners van Montbrison en Tauligan moeten betalen
23 januari 1470
NB Notarieel afschrift, 1614. 1 stuk
- C01-182** Stukken betreffende de aan René van Chalon toebehorende landerijen van Curnier
1531-1543 1 omslag
- C01-183** Stukken betreffende de domeinen in Orpierre en Trescléoux
1549 en z.d. 2 stukken
- C01-184** Authentiek afschrift van de akte van Hendrik IV, koning van Frankrijk en Navarra, voor Filips Willem, prins van Orange, betreffende de uitoefening van de protestantse religie in de Dauphiné
18 september 1609 1 stuk
- C01-185** Stukken betreffende Orpierre, Curnier en Montbrison, ingekomen bij Filips Willem, prins van Orange
1604-1605, 1609, 1614, 1616 en z.d. 1 omslag
- C01-186** Verzoekschrift van de heer Redonnet aan Frederik Hendrik van Nassau, prins van Orange, om de bezittingen in Dauphiné in pacht te ontvangen voor een bedrag van 36.000 livres per jaar, met een opgave van de opbrengsten in de tien voorafgaande jaren
16 januari 1636 2 stukken
- C01-187** Stukken betreffende het beheer van de goederen in Orpierre
1628-1630, 1639 1 omslag
- C01-188** Verzoekschrift van de raden van Montbrison aan de prins van Orange
z.d. [2e kwart 17e eeuw] 1 stuk
- C01-189** Verslagen van het overleg van de raden van het Bureau des domaines et finances in Orange met de inwoners Trescléoux, die bezwaar maken tegen de opgelegde lasten, en een door genoemde raden bij de Domeinraad te Den Haag ingediend verzoek ten behoeve van Trescléoux om vrijstelling van tol gedurende de beide jaarmarkten aldaar
1687-1688 2 stukken
- C01-190** Afschrift van de regeling voor de inwoners van de Dauphiné met betrekking tot de zoutopslag (greniers à sel) in Avignon, Carpentras, Chateauneuf en Mornas
z.d. [17e eeuw] 1 stuk

-
- C01-191** C01-C-VB FRANCHE-COMTÉ
Stukken betreffende de opbrengst van goederen in Bourgondië en Lotharingen
1543 1 stuk
NB Afkomstig uit het archief van prins Willem I van Oranje-Nassau (oud inventaris 11), nr. 2149.
- C01-192** Stukken betreffende aangelegenheden in Franche-Comté, waaronder correspondentie met prins Maurits van Nassau en het gezantschap van zijn secretaris Waulfin
1594 1 omslag
NB Mogelijk dezelfde als of familie van Gédéon Vaulfin, die in de jaren 1630 namens prins Frederik Hendrik als surintendant het beheer voerde over de goederen van de prins van Orange in La Mothe en Châteaurenard in Provence. Vgl. NA, Nassause domeinraad (toegang 1.08.11), inv.nrs. 16311-16322.
- C01-193** Ingekomen stukken betreffende Nozeroy, waaronder brieven aan Filips Willem, prins van Orange
1602 en 1615 1 omslag
- C01-194** Excerpten van ordonnanties, reglementen en instructies van Filips Willem, prins van Orange, betreffende het bestuur van zijn goederen in Franche-Comté in 1601-1602, naar de originele stukken berustende in het kasteel van Nozeroy
1603 1 stuk
NB Rechter bovenhoek van de bladen beschadigd, deels onleesbaar.
- C01-195** Consultatie door de prior van het kartuizerklooster van Sélignac bij Bourg-en-Bresse van Filips Willem van Nassau, als erfgenaam van de prinsen van Orange uit het huis van Chalon en van Nassau en heer van Chavannes in Franche-Comté, over het bezit van acht journaux (jugera) bergland, grenzend aan genoemde heerlijkheid
1617 1 katern
- C01-196** Extract uit de resoluties gemaakt te Salins-les-Bains betreffende het beheer van de goederen in Franche-Comté
1649 1 omslag
- C01-197** Afschriften van ingekomen stukken bij en minuten van uitgaande stukken van de Domeinraad betreffende het bestuur van de domeinen in Franche-Comté
1653-1654, 1656-1657, 1663 1 omslag
NB Deels gerestaureerd.
Zie ook het archief van de Domeinraad: NA, 1.08.11, inv.nrs. 578-582: Kopieboeken van uitgaande stukken van de prins van Oranje aan belanghebbenden in de domeinen in Frankrijk, 1637 - 1695 (5 delen).
Betreft:
- Verklaring door S. Chaucouvert, intendant en trezorier-generaal van Bourgondië; van het Huis van Chalon voor de graaf van Nassau, Nozeroy, 13

februari 1653. Afschrift door A. Buysero naar het origineel bij de griffier van de prins van Oranje te Den Haag, 22 januari 1664 (12)

- Brief van N.N. te Den Haag aan de trezorier-generaal van Bourgondië, 8 mei 1653 (1)
- Brief van J. d'Accoste, trezorier-generaal van Bourgondië te Fraisans aan de heren [van de Domeinraad] te Den Haag, 8 juli 1653. Afschrift door A. Buysero naar het origineel bij de griffier van de prins van Oranje te Den Haag, 22 januari 1664. Met een tweede afschrift. (9-11)
- Memorie van de Domeinraad te Den Haag voor de heer Chamut, ambassadeur van de Franse koning bij de Staten-Generaal, 1 juni 1654 (3-4)
- Brief van 'U.E. goede vrundinnen' te Den Haag aan de intendanten van Bourgondië, 6 juni 1654 (2)
- Brief van N.N. te Den Haag aan de drie intendanten van Bourgondië, 27 februari 1656 (6)
- Brief van N.N. te Den Haag aan de heer Accosta en de andere intendanten van Bourgondië, 1 mei 1656 (7)
- Brief van Amalia van Solms, prinses van Oranje, te Den Haag aan prins Don Juan van Oostenrijk, landvoogd van de Nederlanden en Bourgondië, 20 januari 1657 (16-18)
- Notitie over de domeinen van het Huis Chalon in Franche-Comté, die onder bestuur staan van surintendant D'Accoste, ca. 1663 (24, 26)
- De heer Salans, kanunnik te Besançon en rector van het hospitaal van St. Laurent de la Roche, aan de gezant van de prins van Oranje-Nassau in Franche-Comté over een proces tegen hem aangespannen door de groot-vicaris generaal van de orde van St. Lazare over het aan de prins toebehorende collatierecht van het hospitaal, ca. 1663. (25)

C01-198 Rekest van burgemeesters, schepenen en inwoners van de stad Orgelet in Franche-Comté aan Willem III, prins van Oranje-Nassau, met een verzoek om ondersteuning bij het herstel van de eerder door brand verwoeste goederen en de terugkeer van de Rechtbank, die als gevolg van de recente oorlog is verplaatst naar het onder gezag van de Franse koning staande Claveral (Chavéria?)
 7 maart 1679 2 stukken
 NB Met renvooi aan de raden van de Domeinraad, 17 maart 1679, en met kantbeschikking, 24 maart 1679.

C01-199 Notitie door de intendant Van Berghem van Antwerpen betreffende de rente van 1500 carolusguldens ten laste van de domeinen in Bourgondië in bezit van prins Willem III van Oranje-Nassau
 z.d. [ca. 1679] 1 stuk
 NB 'Memorie van de rente van 1500 Carolusguldens 's jaers tot laste vande Domeijnen van sijne Hoocheijt den heere Prince van Oragnie in Bourgondië'.

**C01-D STUKKEN VAN FILIBERT VAN CHALON EN RENÉ VAN CHALON,
BEWAARD BIJ HET ARCHIEF VAN HET PRINSDOM ORANGE**

C01-D-I FILIBERT VAN CHALON, PRINS VAN ORANGE

NB Filibert van Chalon (1502-1530) was een zoon van Jan IV van Chalon-Arlay (1444-1502), zoon van Willem van Chalon-Arlay (1417-1475) en Catharina van Bretagne (geboren 1428), en Filiberte van Luxemburg (overleden 1539), dochter van Anton van Ligny (1440-1519) en Antoinette van Bauffremont (1445-1483). Filibert erfde het prinsdom Orange en de bezittingen in Franche-Comté toen zijn vader een maand na zijn geboorte kwam te overlijden, waarna zijn moeder optrad als regentes.

- C01-200** Brief van keizer Maximiliaan aan zijn zoon Karel, koning van Spanje en Sicilië, hertog van Bourgondië, over Filibert en zijn zus Claude, prins en prinses van Orange
2 maart 1511 1 stuk
NB Het betreft een afschrift naar het origineel te Nozeroy door Alexander Ratte, griffier van de heer van Chalon, ca. 1520.
- C01-201** Brief van Karel, koning van Spanje, naar aanleiding van het verzoek door Filibert van Chalon, prins van Orange, om uitstel van opname in de Orde van het Gulden Vlies, die was gepland voor 1 juni 1520
15 mei 1518 1 stuk
NB Het betreft een afschrift naar het origineel te Nozeroy door Alexander Ratte, griffier van de heer van Chalon, ca. 1520.
- C01-202** Verslag van de begrafenis van Filibert van Chalon, prins van Orange, d.d. 24 oktober 1530, met uitgebreide beschrijving van het graf in de franciscanenkerk in Lons-le-Saulnier en de rouwstoet, nadat hij op 3 augustus 1530 was gesneuveld bij het beleg van Florence
z.d. [ca. 1530] 1 katern
NB 'Funérailles du prince d'Oranges, Philibert de Chalon'.
- C01-203** Afschriften van grafschriften van de heren van Chalon en prinsen Orange, bijgezet in de grafkapel in de cisterciënzerabdij van Mont-Sainte-Marie 1267-1490, en in de kerk van de franciscanen in Lons-le-Saulnier ca. 1400-1530, beide in Franche-Comté
z.d. [midden 16e eeuw] 1 omslag

C01-D-II RENÉ VAN CHALON, PRINS VAN ORANGE

NB René van Chalon (1518-1544) was een zoon van Hendrik III van Nassau-Breda (1483-1538), zoon van Jan V van Nassau-Dillenburg en Elisabeth van Hessen-Marburg, en Claudia van Chalon (1498-1521), dochter van Jan IV van Chalon-Arlay en Filiberte van Luxemburg. Hij huwt in 1540 Anna van Lotharingen (1522-1568), dochter van Anton de Goede hertog van Lotharingen en Renée van Bourbon-Montpensier. Hij erfde het prinsdom Orange en de bezittingen in Franche-Comté in 1530 van zijn oom Filibert van Chalon-Arlay, de broer van zijn toen reeds overleden moeder.

C01-D-IIA HUWELIJK EN FAMILIE

C01-204 STUKKEN TER VOORBEREIDING VAN HET HUWELIJK VAN RENÉ VAN CHALON EN ANNA, HERTOGIN VAN LOTHARINGEN

1533-1535, 1540

NB 'Heiratsberedung zwisschenn Renato Prinzen zu Oranien etc. und Freuelin Annenn geborner Herzogin auss Lottringenn, 1533'.

Afkomstig uit de Dillenburgse archieven, oud signatuur N2 H.850, fg. 70.
De stukken zijn bij een recente restauratie losgemaakt uit de band.

C01-205 PROCURATIE VAN ANTOINE, HERTOG VAN LOTHARINGEN, OP ZIJN GEDEPUTEERDEN OM OVER EEN ALLIANTIE TE ONDERHANDELEN TUSSEN ZIJN DOCHTER ANNA EN RENÉ VAN CHALON, PRINS VAN ORANGE

23 juni 1533

NB Procuratie: volmacht om namens een ander op te treden.

Met zegel in rode was.

Afkomstig uit de Dillenburgse archieven, oud signatuur N2 H.850, fg. 70.

C01-206

Voorlopig huwelijkscontract tussen René van Chalon, prins van Orange en graaf van Nassau, en Anna dochter van hertog Antoine, hertog van Lotharingen

15 juli 1533

2 katernen

NB Met afschrift van het definitieve contract d.d. 22 aug. 1540.

Afkomstig uit de Dillenburgse archieven, oud signatuur N2 H.850, fg. 70

C01-207

Afschrift van een verhandeling door Wilhelm Knüttel, secretaris van Katzenelnbogen, over de afstamming van de graven van Nassau, opgedragen aan René van Chalon, prins van Orange, graaf van Nassau

14 september 1541

1 katern

NB Het betreft een 17e eeuwse afschrift.

Afkomstig uit inventaris 21 (De Mailly), nr. 66.

C01-D-IIB FUNCTIES EN WAARDIGHEDEN

C01-208

Akte waarbij keizer Karel V Lodewijk van Vlaanderen, heer van Praet, benoemt tot zaakwaarnemer (curateur) van René van Chalon, prins van Orange en graaf van Nassau

11 juli 1539

1 charter

NB Met (fragment van) zegel in rode was.

Betreft Lodewijk van Vlaanderen (1488-1556), lid van de Raad van State vanaf 1536 en van de Raad van Financiën vanaf 1540.

C01-209

Commissie door keizer Karel V voor René van Chalon, prins van Orange, graaf van Nassau en heer van Breda, als drossaart van Brabant

4 oktober 1539

1 charter

NB Zegel verloren gegaan.

C01-210

Commissie door keizer Karel V voor René van Chalon voor vijftig

-
- gewapende mannen en honderd boogschutters en twee trompetters, gelijk aan zijn vader, wijlen graaf Hendrik III van Nassau
21 oktober 1539 1 charter
NB Met (fragment van) zegel in rode was.
- C01-211** Commissie door keizer Karel V voor René van Chalon als gouverneur-generaal en stadhouder van Holland, Zeeland, Utrecht en Friesland
4 oktober 1540 1 charter
NB Met (fragment van) zegel in rode was.
- C01-212** Verklaring door René van Chalon dat hij bij overlijden de gouden keten van de orde van het Gulden Vlies aan de keizer of zijn kanselier zal laten terugbezorgen
28 oktober 1540 1 stuk
NB Met ondertekening door René van Chalon.
- C01-213** Octrooi van keizer Karel V voor René van Chalon, prins van Orange, graaf van Nassau en heer van Breda, stadhouder in Holland en Utrecht om in deze gewesten een luitenant-stadhouder te mogen aanstellen
16 januari 1541 1 charter
NB Zegel verloren gegaan.
- C01-214** Akte waarbij keizer Karel V de heer Johan van Culemborg, schout van Utrecht, aanstelt als luitenant van René van Chalon als stadhouder in Utrecht
22 november 1541 1 charter
NB Met (fragment van) zegel in rode was.
Betreft Johan van Culemborg (1496-1558).
- C01-215** Akte waarbij keizer Karel V de heer Gerrit van Assendelft, president-raadsheer van het Hof van Holland, aanstelt als luitenant van René van Chalon als stadhouder in Holland
22 november 1541 1 charter
NB Met zegel in rode was.
Betreft Gerrit van Assendelft (1488-1558).
- C01-216** Akte waarbij keizer Karel V René van Chalon, prins van Orange en graaf van Nassau, benoemt tot veldheer over het leger dat optrekt tegen de hertog van Kleef, met volmacht om naar eigen goeddunken met de overwonnen landen te handelen
21 mei 1543 1 charter
NB Met zegel in rode was.
- C01-217** Akte waarbij keizer Karel V René van Chalon, prins van Orange en graaf van Nassau, aanstelt als stadhouder-generaal van Gelderland en Zutphen
12 september 1543 1 charter en 1 stuk

NB Origineel met (fragment van) zegel in rode was.
Met afschrift, 19e eeuw.

- C01-218** Commissie van keizer Karel V voor René van Chalon om ingevolge het verdrag met hertog Willem van Kleef en Gulik de steden en sterkten in diens hertogdom, die door de troepen van René van Chalon zijn ingenomen en bezet, aan de hertog over te dragen en te ontruimen
10 oktober 1543 1 charter
NB Zegel verloren gegaan.
- C01-219** Commissie van keizer Karel V aan René van Chalon, prins van Orange en stadhouder, om de domeinen van Holland of Utrecht met 2000 gouden Carolusguldens te belasten
17 oktober 1543 1 charter
NB Met (fragment van) zegel in rode was.
- C01-220** Plakkaten van keizer Karel V betreffende de inkwartiering van de troepen die hij onder bevel van zijn generaal René van Chalon, prins van Orange, heeft gesteld, bestaande uit duizend man te paard en twintig vendels voetknechten, en de hoogte van het door hen te betalen logiesgeld, zowel op het platteland als in alle steden waar zij door trekken
5 mei 1544 4 stukken op perkament
NB In Frans en Nederlands. In tweevoud.
- C01-221** C01-D-IIC BEZITTINGEN EN NALATENSCHAP
Stukken betreffende de boedel van Mencía de Mendoza, markiezin van Zenete en weduwe van Hendrik III graaf van Nassau, waaronder concepten van de overeenkomst van de markiezin met haar stiefzoon René van Chalon over de nalatenschap van zijn vader en de haar toekomstige uitkeringen
1539 1 pak
NB Betreft Mencía de Mendoza (1508-1554), markiezin van Zenete en derde vrouw van Hendrik III graaf van Nassau (1483-1538).
- C01-222** Akte waarbij Adolf van Bourgondië, heer van Beveren en Veere, als een van de executeurs van het testament van wijlen graaf Hendrik III van Nassau als co-executeurs machtigt Charles Carondelet, heer van Pottelles, Jan van Renesse, heer van Mal, en Laurens Dublioul, heer van Sart
15 mei 1539 1 charter
NB Met zegel in rode was.
- C01-223** Commissie van René van Chalon, prins van Orange, graaf van Nassau, aan Charles Carondelet, heer van Potelles, Laurens Dublioul, heer van Sart, Jan van Renesse, heer van Mal, Jan, heer van Hocron, en Nicolaas d'Aubermont, heer van Raimbaucourt, voor de onderhandelingen met de vertegenwoordigers van zijn

stiefmoeder Mencía de Mendoza, markiezin van Zenete
23 mei 1539 1 stuk op perkament
NB Met ondertekening door René van Chalon.

C01-224 Akte waarbij burgemeester, schepenen en raden van de stad Breda verklaren dat Willem, graaf van Nassau, en Laurens Dublioul, heer van Sart als gemachtigde namens Adolf van Bourgondië, heer van Beveren en Veere, als executeurs van het testament van wijlen graaf Hendrik III van Nassau opdracht geven aan mr. Hugo Mabuys, raad van René van Chalon, prins van Orange en de graaf van Nassau, Johannes Bertoul, ontvanger-generaal van de prins, en mr. Sebastiaan Bourgeois, secretaris van de prins, om een regeling te treffen met betrekking tot Mencía de Mendoza, markiezin van Zenette, en de haar toekomende uitkeringen
31 mei 1539 1 charter
NB Met zegel in groene was.

C01-225 Akte waarbij burgemeester, schepenen en raden van de stad Breda verklaren dat Willem, graaf van Nassau, Charles Carondelet, heer van Pottelles, en Laurens Dublioul, heer van Sart, als executeurs van het testament van wijlen graaf Hendrik III van Nassau, opdracht geven aan Jan van Renesse, heer van Mal en drost van Breda, Johannes Bertoul, ontvanger-generaal van René van Chalon, prins van Orange, en mr. Sebastiaan Bourgeois, secretaris van de prins, om een regeling te treffen met betrekking tot Mencía de Mendoza, markiezin van Zenette, en de haar toekomende uitkeringen
24 juni 1539 1 charter
NB Met zegel in groene was.

C01-226 Overeenkomst tussen Mencía de Mendoza, markiezin van Zenete en weduwe van Hendrik III graaf van Nassau, en René van Chalon, prins van Orange en enig erfgenaam van zijn vader, inzake de nalatenschap van wijlen graaf Hendrik III van Nassau, met ondertekening door de markiezin van Zenete, graaf Willem van Nassau, Pedro Girón, Lodewijk van Heylwigen en Pieter van Walhem, Charles Carondelet, heer van Potelles, Laurens Dublioul, heer van Sart, Jan, heer van Hocron, en Nicolaas d'Aubermont, heer van Raimbaucourt, te Breda
18 juli 1539 1 katern

C01-227 Notariële akte van de overeenkomst tussen Mencía de Mendoza, markiezin van Zenete en weduwe van Hendrik III graaf van Nassau, en René van Chalon, prins van Orange en enig erfgenaam van zijn vader, inzake de nalatenschap van wijlen graaf Hendrik III van Nassau
18 juli 1539 1 charter

C01-228 Notariële akte van de overeenkomst tussen Mencía de Mendoza,

- markiezin van Zenete en weduwe van Hendrik III graaf van Nassau, en René van Chalon, prins van Orange en enig erfgenaam van zijn vader, inzake de nalatenschap van wijlen graaf Hendrik III van Nassau en de haar toekomende uitkeringen, ondertekend te Breda d.d. 20 juli 1539 door de markiezin van Zenette en haar vertegenwoordigers alsmede die van de prins
21 juli 1539 1 charter
- C01-229** Bevestiging en ratificatie door keizer Karel V van alle transacties tussen René van Chalon en zijn stiefmoeder Mencía de Mendoza, markiezin van Zenete en weduwe van Hendrik III graaf van Nassau 22 augustus 1539 1 charter (in katern van zes bladen perkament)
NB Met zegel in rode was.
- C01-230** Regelingen tussen René van Chalon en zijn stiefmoeder Mencía de Mendoza, markiezin van Zenete en weduwe van Hendrik III graaf van Nassau, met bevestiging door keizer Karel V
6 september 1539 1 katern op perkament
NB Met opgedrukt zegel.
- C01-231** Lijfrentebrief van keizer Karel V ten behoeve van René van Chalon, prins van Orange en graaf van Nassau, ten bedrage van 2000 ponden Vlaams per jaar als dank voor bewezen diensten
8 januari 1540 1 charter
NB Met zegel in rode was.
- C01-232** Afschrift van de akte van aanvaarding door Nicolaas van Lotharingen van het tussen zijn zuster Anna, weduwe van René van Chalon, en diens erfgenaam gesloten akkoord betreffende restitutie van de door haar bij haar huwelijk aangebrachte goederen en gelden
12 januari 1544 1 katern
NB Het betreft een 17e eeuws afschrift.
- C01-233** Afschrift van het octrooi van keizer Karel V voor René van Chalon, prins van Orange, graaf van Nassau en heer van Breda, stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht, om te testeren over al zijn goederen gelegen in het land van Brabant
2 mei 1544 1 charter en 1 stuk
NB Met authentiek afschrift, ca. 1544.
- C01-234** Octrooi van keizer Karel V voor René van Chalon, prins van Orange, graaf van Nassau en stadhouder van Holland en Utrecht, om te mogen testeren over al zijn goederen gelegen in de Nederlanden
14 mei 1544 1 charter, 2 stukken en 1 katern
NB Met aan het origineel (fragment van) zegel in rode was.
Met afschriften, 16e en 17e eeuw en een afschrift naar het origineel te Den Haag door L. van der Goes, 1590 (Afkomstig uit oud inventaris 11 Willem I van Oranje-Nassau, nr. 2217).

-
- C01-235** Stukken betreffende de nalatenschap van Mencía de Mendoza, markiezin van Zenete en weduwe van Hendrik III graaf van Nassau, met correspondentie van koning Filips II van Spanje en prins Willem van Oranje-Nassau
1554-1557, 1560 en 1569 1 omslag
NB Brief van koning Filips II d.d. 8 februari 1557, en correspondentie met Willem van Oranje-Nassau d.d. 30-31 augustus, 16 september, 3 december 1555 en 22-27 september 1560.
- C01-236** Advies aangaande een schenking gedaan aan een inmiddels overleden bastaardzoon van de prins van Orange
z.d. [16e eeuw] 1 katern
NB Betreft een zekere Stephanus van Chalon, een niet nader bekende bastaardzoon van René van Chalon.

- C01-E ZORG VOOR HET ARCHIEF**
- C01-237** Register met afschriften van rechtstitels en andere stukken van het huis van Chalon betreffende hun bezittingen in Orange, de Dauphiné, Bretagne en Franche-Comté, berustende in Saint-Anne in Franche-Comté, aangelegd door R. de Mesmay en J. Picquetet 1549 1 deel
- NB 'Mémoires dressés à Saint Ane en faisant ilhec la revue des tiltres de la maison de Chalon'.
- Gebonden in perkamenten omslag met opschrift 'Livre de mémoyres, no III'. Met waterschade.
- Specificatie:
- f. 1r-6v Stukken betreffende Orange, 1178-1531
- Uit de 1e inventaris van Orange:
16. september 1436
21. mei 1424
32. 6 augustus 1436
- Uit de 2e inventaris van Orange:
- Pakket 1
6. 15 maart 1337
9. 15 juni 1367
11. [1]346
- Pakket 2
26. z.d. (ca. 1400, Marie van Les Baux)
33. 8 maart 1367
37. 1388
39. 1270
40. [28 september] 1415
48. 1300 (Raymond III van Les Baux doet leenhulde aan Karel II van Jeruzalem en Sicilië en graaf van Provence)
51. [22 maart] 1309
- Pakket 4
68. [26 april] 1308
70. [31 juli en 4 of 5 augustus] 1178. De beide oorkonden uitgevaardigd door keizer Frederik I inzake het testament van Raimbaud van Orange.
- NB Originelen berusten in het Nationaal Archief, archief van de Nassause Domeinraad tot 1580 (toegang 1.08.01), inv.nr. 1130, reg.nrs. 3 en 4. Editie: MGH DD FI nrs. 745 (1178 juli 31) en 748 (1178, aug. 4 of 5). Barthèlemy, reg.nrs. 72 en 73.
78. [5 september] 1432
- Pakket 5
97. [13 september] [1]370
98. [januari] 1202 (vredesverdrag Willem van Les Baux)
- Pakket 8
143. 134[5]
- Pakket 12
239. [20 mei] 1247
- NB C01-14a.
- ?. z.d. (ca. 12.., betreft 'leurs libertez et franchises')
- Pakket 13
250. [9 oktober] 1184. Oorkonde uitgevaardigd door keizer Frederik I.
- NB Editie naar een afschrift uit de 13e eeuw: MGH DD FI nr. 869 (1184 okt. 9). Barthèlemy, reg.nr. 84.
- Pakket 13 of 14?
230. 1489. Vidimus
259. 1512
- ?. 1461

Pakket 15
 261. 1475
 267. Register met afschriften van oorkonden betreffende het bisdom Orange
 Pakket 16
 ?. 1516
 281. 1519
 Pakket 17
 230. 1530 z.d.
 233. mei 1531
 282. z.d.
 294. 8 april 1505

- C01-238** Inhoudsopgave van de inventaris vervaardigd door Charles Blisson aan het eind 17e eeuw, begin 18e eeuw 1 stuk
 z.d.
 NB Overgebracht in 1934 uit portefeuille A (oud inventaris), nr. 2.
- C01-239-244** Inventarissen van testamenten, eigendomstitels en andere documenten betreffende het prinsdom Orange 6 katernen
 1707-1719
 NB Overgebracht in 1934 uit portefeuille A (oud inventaris), nr. 2. Deze inventarissen maakten deel uit van een grotere serie, zo blijkt uit inv. nr. C01-241 waar onder nr. 9 melding wordt gemaakt van 'l'Inventaire des Reintegrandes, à la 5me Liasse, fait anno 1707'.
- C01-239** Testamenten van de prinsen en graven van het Huis Chalon 1388-1544, 1 katern
 NB Het betreft 43 nummers. Samengesteld ca. 1719. Volgens een aantekening d.d. 6 oktober 1719 op de laatste bladzijde onder nr. 43 berustten deze testamenten toen 'sous la garde de Monsieur le Greffier Schuylenburgh'. Daarmee zal bedoeld zijn mr. Johannes van Schuilenburch (1675-1735), sinds 1702 secretaris, griffier en raad van de nalatenschap van Willem III van Oranje-Nassau.
- C01-240** Akten betreffende schenkingen 1247-1522, 1 katern
 NB 'Liasse 4 d'Orange: Conventions et donations'. Het betreft 13 nummers.
 'Liasse 5 d'Orange: Reintegrandes', samengesteld 1707, niet aangetroffen, vermeld in C01-240 (Liasse 4), nr. 9.
- C01-241** Akten betreffende domeinen en heerlijke rechten 1240-1636, 1 katern
 NB 'Liasse 6 d'Orange: Domaines et droits seigneuriaux'. Het betreft 30 nummers.
- C01-242** Diverse stukken betreffende prinsdom Orange 1607-1682, 1 katern
 NB 'Orange. Pièces mêlées et d'utilité'. Het betreft 27 nummers. Samengesteld in 1711.
- C01-243** Stukken betreffende Monet, Châtillon, Verre, Cuiseaux, Rayne, Rougemont en Chavanes 1554-1620, 1 katern
 NB 'Liasse dans laquelle on trouvera quelques documents qui dependent de l'inventaire de Charles Blisson et qui bienque sort inutiles, pour le present pourrons quelque jour servir à ceux qui seront curieux de bien connaitre les affaires de Chalon etc.'

Het betreft 24 nummers.

C01-244 Diverse minder belangrijke stukken betreffende Bourgogne en Nassau
1490-1522, 1 katern

NB . 'Bourgogne et Nassau. Quinse pieces, avec plusieurs copies imparfaites'.

Het betreft 15 nummers.

C01-245 Inventaris van stukken betreffende de prins van Orange en de Franse koning uit de periode 1537-1662, opgesteld door griffier Ougies te Den Haag
1697

1 stuk

NB Betreft ook stukken uit andere archieven. Overgebracht in 1934 uit portefeuille A (oud inventaris), nr. 2.

C01-F DOCUMENTATIE

- C01-246** Tableau de l'histoire des Princes et Principauté d'Orange, divisé en quatre parties : selon les quatre races qui y ont régné souverainement depuis l'an 793, commençant à Guillaume au Cornet, premier Prince d'Orange, jusques à Maurice de Nassau, à present regnant, illustré de ses généalogies & enrichi de plusieurs belles antiquités avec leurs tailles douces; des memoires de laques de la Pize, conseiller et secretaire dudict seigneur Prince, deel 1, manuscrypt door Joseph de la Pise
z.d. [ca. 1620] 1 deel
NB Joseph de la Pise was een zoon van genoemde Jacques, doctor in de Rechten en advocaat bij het parlement van Orange. Het manuscrypt is niet voltooid; het eindigt bij de regering van Rambaud IV van Orange in het midden van de twaalfde eeuw. Het verscheen 1639 in druk te 's-Gravenhage onder de titel Tableau de l'histoire des Princes et Principauté d'Orange : divisé en quatre parties : selon les quatre races qui y ont régné souverainement depuis l'an 793 : commençant à Guillaume au Cornet, premier Prince d'Orange, jusques à Frederich Henry de Nassau, à present regnant : illustré de ses généalogies & enrichi de plusieurs belles antiquités avec leurs tailles douces.
- C01-247** 'Histoire d'Orange', beschrijving van de historie van Orange tot het overlijden van Maurits van Nassau, prins van Orange, in 1625, door Guy Allard
z.d. [2e helft 17e eeuw] 1 katern
NB Betreft Guy Allard (1635-1716), auteur van de Dictionnaire du Dauphiné (Grenoble 1680).
- C01-248 overgebracht**
'Prééminences prerogatives et dignités des sérénissimes Princes d'Orange', door Gaspard de la Pise
1661 1 deel
NB Gedrukt te 's-Gravenhage.
Overgedragen aan de bibliotheek in 1953, signatuur onbekend.
- C01-249** Artikel over Orange uit de 'Le grand dictionnaire historique etc.', deel 3, door Louis Moréri
1702 1 katern
NB Gedrukt te Amsterdam en 's-Gravenhage.
- C01-250 overgebracht**
'Korte beschrijving en geschiedenis van het wijdvermaarde Prinsdom Oranje en al de roemrijke Oranjevorsten van de vroegste tijden af tot op heden', door G. Bruining
1814 1 deel
NB Gedrukt te Leiden.
Overgedragen aan de bibliotheek in 1953 (signatuur: J 12-4643).
- C01-251 overgebracht**
'Recherches historiques et généalogiques sur la Maison des Baux', door Louis Barthélemy

---

1877 1 deel
NB Gedrukt.
Overgedragen aan de bibliotheek in 1953 (Signatuur: J 12-4613).

C01-252 overgebracht

'l'Inventaire du Chateau des Baux en 1426. Publié d'après le texte original', door Louis Barthélemy
1878 1 deel
NB Gedrukt te Parijs.
Overgedragen aan de Bibliotheek in 1953 (Signatuur: J 12-4618).

C01-253 overgebracht

'Une ambassade au XVI siècle d'Orange à Rotterdam', uitgegeven door L. Duhamel
1879 1 deel
NB Gedrukt te Avignon.
Overgedragen aan de bibliotheek in 1953 (Signatuur: J 12-4614).

C01-254 overgebracht

'La chronique d'un notaire d'Orange', kroniek over de jaren 1523-1567 door Jean Perrat, uitgegeven en van commentaar voorzien door L. Duhamel
1881 1 deel
NB Gedrukt te Parijs.
Overgedragen aan de bibliotheek in 1953 (Signatuur: J 12-4600).

C01-255

Afschrift van een brief van prins Maurits van Oranje-Nassau aan Lodewijk XIII, koning van Frankrijk, over het prinsdom maart 1619 1 stuk
NB Het betreft een afschrift, 2e helft 19e eeuw.
Naar een register in de Bibliothèque Nationale te Parijs, fonds Dupuy, nr. 644, f. 406.

C01-256

Afschriften van brieven van Abraham de Wicquefort aan Constantijn Huygens over de opvolging in het prinsdom Orange 1652 1 katern
NB Afschrift naar de originelen in de Universiteitsbibliotheek Amsterdam, 1897. Betreft nrs. 5208, 5214 en 5225 uit de Briefwisseling van Constantijn Huygens 1607-1787, zoals gepubliceerd op de website van Huygens ING. Ontvangen in 1892 van de particuliere secretaris van de koning, nadat het in 1872 door G.J. Giudici te Rotterdam was toegezonden aan de Particuliere bibliotheek des Konings.

C01-257

Afschrift van de inventaris van het Fonds de Châlon in de Archives du Doubs, série E
1901 1 katern
NB Ingeschreven 1901 april 20, nr. 116a. Ingevoegd 1953.

C01-258

'Advis donné à S.A.S. sur les prétentions du Sr. Marquis d'Aix sur la principauté d'Oranges', door Antoine Faure de Challes et de Monthour
z.d. 1 katern

NB Afschrift naar het origineel in de archieven van l'Opera Pia Barolo te Turijn, 1903.

Betreft markies Yves d'Alègre (1653-1733), maarschalk van Frankrijk, wiens aanspraken op het prinsdom Orange onderwerp van gesprek waren bij de onderhandelingen voor de Vrede van Utrecht in 1713. Ontvangen van het archief in Turijn, 1903.

- C01-259** Lijst van gegevens betreffende de bezittingen en personen in Orange ten tijde van prins Willem III van Oranje-Nassau over 1666-1695
z.d. [midden 20e eeuw] 1 omslag
NB Geput uit het archief van de Nassause domeinraad, inv.nrs. 597 en 598.
- C01-260** Fotokopieën van minuten van brieven van keizer Karel V aan Maria van Hongarije en Anna van Lotharingen, met antwoordbrief van Maria van Hongarije, over de verwonding en de dood van René van Chalon bij Saint-Dizier
15 juli 1544 1 omslag
NB Fotoreproducties van de originelen bij het Nationaal Archief, met bijbehorend schrijven, 1964.
- C01-261** Onderzoeksmateriaal verzameld door W.F. Leemans en E. Leemans-Prins voor hun in 1969 verschenen publicatie 'Guillaume de Nassau et la Principauté d'Orange 1544-1549'.
1966-1973 1 pak en 2 microfilms
NB Fotokopieën en reproducties.
Specificatie:
- Microfilms van stukken uit de Archives départementales Doubs te Bésançon;
- Fotoreproducties van stukken betreffende de Réintégrande van prins Willem van Oranje-Nassau in 1547, Archives départementales Doubs te Bésançon E1293 en E1300;
- Afschriften en foto's van ms. 5238 uit de Bibliothèque Calvet te Avignon en stukken uit Archives départementales Doubs, Archive municipale te Orange, het privilege van 1471/72 uit Grenoble en de Archives Nationales te Parijs;
- Foto's van het Edict van prins Maurits d.d. 12 april 1624, uit het Kopieboek in de Archives communales (?) te Chatuzange;
- Fotokopieën van stukken betreffende de moeilijkheden in 1658-1659 uit het archief van Baron du Laurens d'Oiselay, château de Verclos te Courthézon;
- Fotokopieën van rekeningen van Mr. Le Marquis de Beauregard van betalingen aan de prins van Orange van 9 oktober 1669 tot 16 oktober 1670, uit de Archives départementales de Vaucluse.